

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 18 · 16. november
Sesjonen 2023–2024

Møte torsdag den 16. november 2023 kl. 10

President: Svein Harberg

Dagsorden (nr. 18):

1. Innstilling frå Stortingets presidentskap om gjenoppnemning av Stortingets ombod for kontroll med forvaltninga (Innst. 36 S (2023–2024))
2. Debatt om utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker i 2023 (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 14. november 2023)
3. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2023 under Samferdselsdepartementet (tilskot til godstogsselskap etter ekstremvêret «Hans») (Innst. 41 S (2023–2024), jf. Prop. 141 S (2022–2023))
4. Debatt om kultur- og likestillingsministeren redegjørelse om mediepolitikk og ytringsfrihet (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 14. november 2023)
5. Referat

Presidenten [10:00:10]: Den innkalte vararepresentanten for Akershus, Tobias Hangaard *Linge*, tar nå sete. Representanten Ingrid Fiskaa vil framsette et representantforslag.

Ingrid Fiskaa (SV) [10:00:25]: På vegner av representantane Kirsti Bergstø, Marian Hussein, Torgeir Knag Fylkesnes og meg sjølv vil eg leggja fram eit representantforslag om sanksjonspakke mot Israels folkerettsstridige krig mot Gaza.

Presidenten [10:00:49]: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:00:55]

Innstilling frå Stortingets presidentskap om gjenoppnemning av Stortingets ombod for kontroll med forvaltninga (Innst. 36 S (2023–2024))

Andre visepresident Nils T. Bjørke [10:01:21]: Etter sivilombodslova oppnemner Stortinget ved minst to tredjedels fleirtal sivilombodet for ein periode på fire år. Førre val vart gjort 22. oktober 2019, jf. Innst. 20 S for 2019–2020 om val av Stortingets ombodsmann for forvaltninga.

Stortinget valde då Hanne Harlem til nytt sivilombod, og ho tiltredde vervet 1. februar 2020. Sivilombodslova har ei overgangsføresegn som tyder at Hanne Harlem er sivilombod i fire år frå ho vart oppnemnd, uavhengig av valperioden. Ho kan utnemnast for ein ny

periode, og eit samla presidentskap er glad for at ho har takka ja til å halda fram i dette svært viktige vervet.

Eg rår Stortinget til å fatta vedtak i samsvar med tilrådinga frå presidentskapet.

Presidenten [10:02:21]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [10:02:25]

Debatt om utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker i 2023 (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 14. november 2023)

Presidenten [10:02:36]: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: Arbeiderpartiet 25 minutter, Høyre 20 minutter, Senterpartiet 15 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Rødt 5 minutter, Venstre 5 minutter, Miljøpartiet De Grønne 5 minutter og Kristelig Folkeparti 5 minutter.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Ine Eriksen Søreide (H) [10:03:26] (komiteens leder): Jeg vil begynne med å få takke utenriksministeren for redegjørelsen som ble holdt på tirsdag. Jeg syns det er en redegjørelse som tegner et realistisk bilde av utviklingen i EU og hvordan den får betydning for Norge.

Diagnosen utenriksministeren stiller, er helt i tråd med den Høyre har stilt de siste årene, nemlig at utviklingen i EU og av samarbeidet mellom medlemslandene går stadig fortere, blir dypere og bredere og omfatter stadig flere områder som faller utenfor EØS-avtalens rammer, helt eller delvis. Skillet mellom å være innenfor og utenfor øker. I den grad Norge ønsker å være med på et område som ikke er en del av EØS-avtalen, må vi forhandle bilaterale avtaler med EU om deltakelse eller tilknytning. EUs kapasitet til å gjøre dette blir mindre som følge av at EU er opptatt med å utvikle EU for dem som er eller vil bli medlemmer.

I en samtale jeg hadde med statsminister Støre under en boklansering så sent som 16. oktober, mente han at dette var en såkalt utdatert analyse. Det var tydeligvis ikke mer utdatert enn at det fikk plass i utenriksministerens redegjørelse 30 dager senere, noe jeg altså er glad for.

Kort sagt gjør dette at konsekvensen av utenforskapet vårt blir tydeligere, og sårbarhetene våre øker. Det er en betydelig utfordring for oss. Vi samarbeider tett med EU fordi vi vil, og fordi det tjener og har tjent norske in-

teresser svært godt. Denne utviklingen går veldig fort, og hastigheten kommer selvfølgelig av krisene Europa har stått i de siste årene, og den er helt naturlig. Finanskrise, migrasjonskrise, pandemi, energikrise og krig på kontinentet knytter naturlig landene tettere sammen.

Utenriksministeren sa helt tydelig at EU, særlig basert på denne utviklingen, nå fører en mye bredere, mer enhetlig, helhetlig og mye raskere politikktutforming enn tidligere, og skillet mellom medlemmer og ikke-medlemmer blir tydeligere. Han sa også noe annet som er interessant, og som vi har registrert over noe tid, nemlig at EU i økende grad gjør koblinger mellom ulike politikk- og forhandlingsområder. EU er, kort sagt, en mer selvbevisst aktør.

For at Norge skal lykkes, må vi være med helt fra forslagene utformes i EU, men ofte, fordi vi er utenfor og på gangen, vet vi ikke at et forslag er på vei før det ligger på bordet, og da kan det være for sent. Utenforskapet er en utfordring for tilgang til informasjon og tilgang til nettverk. Utenriksministeren beskriver nettopp dette problemet helt avslutningsvis i redegjørelsen. Han spør om vi er gode nok til å engasjere oss tidlig, argumentere godt og prioritere sakene våre, eller om vi gjør det motsatte. Vi har ikke en posisjon som tillater kirsebærplukking.

Samtidig står EU også overfor en annen utvikling. Kommisjonen har nå anbefalt at det startes medlemskapsforhandlinger med Ukraina, Moldova og, med noen forbehold, Bosnia-Hercegovina. Det betyr ikke at disse landene kommer til å være EU-medlemmer neste år hvis forhandlinger startes opp nå, men det betyr to ting. Det ene er at EU kommer til å bruke enda mer energi og ressurser på EU og det å få nye medlemmer inn. Det andre er at hvis særlig Ukraina, med sine 41 millioner innbyggere, et land som nå er ødelagt av krig, kommer inn – noe jeg støtter varmt – vil det endre EU nokså fundamentalt. Det vil også få konsekvenser for Norge.

Helt uavhengig av hva man måtte mene om norsk EU-medlemskap, påvirker denne utviklingen Norge og vår evne til å ivareta norske interesser overfor EU. Det kommer til å kreve mer av oss, og vi må jobbe annerledes. Jeg mener regjeringa til nå ikke har tatt dette tilstrekkelig inn over seg, og jeg håper at det at utenriksministeren sa dette i redegjørelsen på tirsdag, representerer en erkjennelse som synker inn i alle deler av regjeringa, også de delene som ønsker minst mulig samarbeid med EU, og som er bremseklossene.

Når utviklingen går så tydelig i retning av store, overgripende programmer og direktiver, som enten helt eller delvis er utenfor EØS-avtalens rammer, er det også naturlig å stille spørsmål ved om EØS-avtalen er tilstrekkelig. Det er mange eksempler man kan trekke på.

Som vi har diskutert i denne sal før, har Norge et ønske om å knytte seg til EUs forsterkede helseberedskap.

Både koronakommisjonens tydelige tilråding, nemlig at vi må knytte oss til, og helseministerens klare utsagn om at det ikke finnes noe troverdig alternativ til å bli med, burde danne grunnlaget for en intensiv arbeidsøkt fra regjeringas side. Likevel er realiteten, som utenriksministeren peker på i sin redegjørelse, at det foreløpig kun er uformelle samtaler. Der må alle ressurser settes inn på å få formelle samtaler i gang, for dette er en komplisert sak, både juridisk og økonomisk, som kommer til å kreve mye ressurser også på norsk side. Noe av regelverket vil være EØS-relevant, andre deler vil ikke være det, og nettopp derfor er det så viktig å komme i gang.

Så hadde vi en runde i spørretimen i går med forsvarsministeren om Secure Connectivity og IRIS² – usedvanlig viktig for norsk beredskap. Også der er det klare inntrykket at vi har kommet for sent i gang, og at det er ingen formelle samtaler og heller ingen utsikter til at det vil bli det snarlig. Det er en betydelig utfordring ikke bare for sikkerhet og beredskap, men det er også en betydelig utfordring for norsk romindustri og forsvarsindustri, som nå hektes av viktige initiativer fordi toget i prinsippet har forlatt perrongen.

Vi kan også snakke om utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitik i denne sammenhengen. Det er ingen tvil om at vår sikkerhetspolitiske forankring er i NATO. Det har den vært siden vi var med på å danne alliansen i 1949, og det kommer den til å forbli. Likevel, selv om det er der vi nå investerer alle våre ressurser og all vår politiske kapital, kan vi ikke overse eller ønske bort utviklingen som skjer på dette feltet i EU, både fordi det påvirker Norge, og fordi vi som utenforland i stor grad er utenfor disse diskusjonene.

Når 23 av 27 EU-medlemmer nå blir NATO-medlemmer, er det klart at det også kommer til å påvirke dynamikken mellom de to organisasjonene. Når Danmark nå har fjernet sitt forsvarsforbehold i EU, er det også noe som kommer til å knytte dem tettere inn i denne rammen.

I Forsvarsdepartementets budsjettproposisjon beskrives egentlig utviklingen veldig godt. Det står at et godt samarbeid mellom NATO og EU også er viktig for vår trygghet, men at EU ikke skal erstatte eller konkurrere med NATO med hensyn til avskrekking, trygghet og forsvar, og at EU med sine politiske og økonomiske virkemidler samt evne til krisehåndtering kan være et supplement, uten at dette kommer til erstatning for NATO. Det er umulig å bli mer enig med det som beskrives i denne proposisjonen. Det skrives videre om Russlands krig mot Ukraina. Poenget er at det viser veldig tydelig behovet for å gjøre begge deler, og at det ikke er i konkurranse med hverandre.

Når vi nå ser på de initiativene som kommer fra EUs side, som Norge også er med på, f.eks. EDIRPA og ASAP, er

det viktige initiativer som det er viktig at Norge legger penger i, men det løser heller ikke alle problemene, i hvert fall ikke for forsvarsindustrien, fordi norsk forsvarsindustri da må være i konkurranse med mange andre for kanskje å få tilslaget.

I budsjettproposisjonen til Forsvarsdepartementet ligger det mange interessante poenger. Det som er interessant, er at når man ser hvordan dette forholdet mellom EU og NATO har utviklet seg over de siste årene, er det nettopp kjennetegnet av større arbeidsdeling. Det har vært bra, det har vært fornuftig, og det må det gjøres mer av. Så kan man med litt glimt i øyet registrere at Forsvarsdepartementets utmerkede byråkrater kanskje enten har gitt uttrykk for ønsketenkning eller på annen måte understreket hvordan denne utviklingen kan komme til å gå, for de skriver at et samlet Norden i EU starter en ny epoke i nordisk sikkerhetspolitikk.

Trine Lise Sundnes (A) [10:13:06]: Det var en god redegjørelse utenriksministeren la for dagen tirsdag denne uken. For Arbeiderpartiet er vårt samarbeid med EU gjennom EØSavtalen og tilliggende avtaler et viktig verktøy for å fremme og for å hegne om norske interesser og sikre likeverdige konkurransevilkår for våre industrier – et samarbeid som har tjent oss vel over tid. Det indre marked i EØS bygger på et ensartet regelverk, med like rettigheter og plikter.

Jeg er glad for det tydelige signalet utenriksministeren kom med tirsdag om at regjeringen i sitt arbeid nå skal ta et krafttak for å rydde opp i unødvendig etterslep. Fra Arbeiderpartiets side er det viktig å velge ut de områdene som vi vil trenge å fokusere spesielt og særskilt på. Det er avgjørende for å sikre norske interesser og styrke vår posisjon i forhandlinger på viktige felt. Å få ned etterslepet vil legge grunnlaget for et fortsatt velfungerende EØS-marked. Det er igjen avgjørende for norske bedrifters adgang til det indre marked og dermed også norske arbeidsplasser. Vi er dypt integrert i Europa, og omtrent alt vi eksporterer, går til Europa. I en tid hvor svært mange land, også Norge, mangler arbeidskraft, er det viktig å sikre tilgang på arbeidskraft fra hele EØS-området.

Det blir tydeligere og tydeligere at vi har å gjøre med et EU før og et EU etter pandemien. Et EU som tidligere kunne oppfattes som tungrodd og byråkratisk, er i dag et EU som tar med seg kunnskap og erfaring fra pandemiens krisehåndtering og fra håndteringen av sanksjonspakkene overfor Russland i forbindelse med deres aggressive angrep på Ukraina. EU framstår som mer moderne, mer effektivt og mer handlekraftig enn tidligere. REPowerEU, EUs Green Deal, oppbyggingen av et europeisk helseberedskapssamarbeid og IRIS² for sikker kommunikasjon innenfor unionen som følge av Russ-

lands krig er eksempler på det. Derfor er det også viktig for å sikre norske interesser og norsk konkurransekraft at vi aktivt søker samarbeid og slutter avtaler som ligger utenfor EØS-avtalen, med vår viktigste samarbeidspartner, EU.

Det er viktig for Arbeiderpartiet med et velfungerende samarbeid for å virkeliggjøre våre klimaforpliktelser og klimamål. Det er også viktig å fylle den grønne alliansen som statsminister Støre og Kommisjonens president von der Leyen sluttet i april, med konkret samarbeid og innhold. Arbeiderpartiet er opptatt av at norsk industri og andre aktører skal sikres adgang og likebehandling i de grønne markedene. Det må sikres en forsvarlig og rettferdig omstilling. Man må ivareta legitime hensyn i industri og befolkning og verne om natur og miljø.

Når det gjelder torsk i vernesonen, har regjeringen ivarettat norske interesser klokt og satt bærekraftig fiske tydelig i fokus. Det er bra. Som EUs største leverandør av sjømat er vi også opptatt av en forbedret markedsadgang til EU når det gjelder sjømat, og forutsetter at EU kommer oss i møte i forhandlingene. Vi ser fram mot ferdigstilling av forhandlingene om EØS-midlene og et videre samarbeid med landene som er omfattet av dem.

For mange i Norge synes våre muligheter og de forpliktelsene EØSavtalen gir, å være vanskelig tilgjengelig. Vi har i dag i tillegg til EØS-avtalen og Schengen over 70 andre avtaler for å kompensere for alt det EØS-avtalen ikke dekker. Det er mitt håp at Eldring-utvalget, som evaluerer erfaringene med EØS-avtalen, vil gjøre den lettere tilgjengelig for meningsbærere i Norge. Den bebudede EU-utvidelsen er viktig for Norge, for det betyr jo en utvidelse av EØS-avtalen og vil få betydning økonomisk og markedsmessig for oss.

Veldig mange i Norge er involvert i EUs regelverksutvikling for Norge, gjennom EØSavtalen og tilliggende avtaler. Vår utfordring er at regelverksutviklingen først kommer på politikernes bord etter at arbeidet er gjort. Tempoet i regelverket er høyt. Siden 2019 er nær sagt alt klima- og miljøregelverk revidert. Dette betyr at vi må være raskere når det gjelder å ta diskusjonene omkring regelverksutformingen, hvordan den påvirker oss, og hvilke muligheter den gir for norske interesser og norsk industri.

EU har løftet lovgivningsbeslutningene på høyeste nivå. De har blitt en krisehåndteringsorganisasjon, som eksemplene knyttet til kriseberedskap og pandemi-håndtering viser klart. For oss er det viktig å styrke den nasjonale samordningen overfor EU, og at vi i mye større grad, som utenriksministeren på tirsdag redegjorde om for oss, er villig til å vurdere saker opp mot hverandre, nettopp for å tjene norske interesser vel og få gjennomslag for de sakene som er viktigst for Norge. Vi vet at det

kommer til å være krevende, men vi vet også at det vil være nødvendig for å sikre våre overordnede interesser i et Europa som blir mye viktigere for Norge.

Bengt Fasteraune (Sp) [10:21:57]: Jeg vil takke utenriksministeren for redegjørelsen. Redegjørelsen om EØS og EU preges nok en gang av den svært urolige tiden vi er inne i. Krigen i Ukraina og den tilspissede situasjonen i Midtøsten er bare noen av de konfliktene som i dag preger det sikkerhetspolitiske landskapet. Engasjementet for demokrati, menneskeverd og fred er stort både her i salen og ellers i samfunnet, og samarbeidet betyr at man må ha et felles engasjement. Det er godt å se.

Det er riktig som utenriksministeren vektla i redegjørelsen, at det er et sterkt samhold i Europa. Vi skal fortsette å stå sammen med EU og samarbeide tett med våre europeiske naboer. Det er mye som binder oss sammen med våre europeiske partnere. Sammen med EU har vi innført en historisk viktig og kraftig sanksjonspakke mot Russland. Her har det vært svært viktig å stå sammen for å sikre at sanksjonene treffer sterkt og effektivt.

Vi deltar også i et britiskledet fond for våpenhjelp til Ukraina, og vi bidrar til et omfattende humanitært arbeid sammen med FN, Røde Kors og Verdens matvareprogram. Det har også vært tett koordinering mellom NATO og EU, og sikkerhet og forsvar blir til stadighet løftet på den politiske dagsordenen i de enkelte europeiske land. Det europeiske samarbeidet har fungert godt i spørsmål knyttet til økonomisk materiellstøtte til Ukraina. Likevel la utenriksministeren vekt på og understreket at det er NATO som er hjørnesteinen i vår sikkerhetspolitikk, og som forblir sikkerhetsgarantien både for oss og for våre allierte i Europa.

Samtidig er norsk forsvarsindustri svært viktig for å ruste opp i Europa i den krevende sikkerhetspolitiske situasjonen vi i dag står i. Under forsvarsindustrikonferansen i München tidligere denne måneden var temaet norsk-tysk forsvarsmateriell og industrisamarbeid og hvordan dette bidrar til å styrke NATOs, Tysklands og Norges forsvarsevne. Tyskland er vår viktigste europeiske partner for samarbeid om forsvarsmateriell og en stor og viktig alliert i NATO. I et krevende sikkerhetspolitisk landskap må slike relasjoner styrkes og utvikles.

Vi er samtidig gitt et viktig oppdrag for å styrke Europas samlede våpen- og ammunisjonsprogram og -produksjon, og regjeringens ammunisjonsordre til den norske bedriften Nammo viser at vi tar dette på alvor.

Vårt forhold til EU er også i all hovedsak preget av samarbeid og gjensidig tillit. Vi har mange samarbeidsplattformer, vi har gode systemer, og slik ønsker vi at det fortsatt skal være. Målet for å få til det må hele tiden

være å forvalte vårt forhold til EU godt. I dette vil jeg nevne EØS-etterslepet, som også utenriksministeren var innom. For å styrke vår forhandlingsposisjon overfor EU er det svært viktig at vi får oversikt og får redusert etterslepet. Et etterslep kan skape uheldige situasjoner for regelutvikling nasjonalt og usikkerhet for markedsaktørene i EØS-området – en viktig jobb som det må ryddes opp i.

Nasjonalt selvstyre, sikring av selvråderett, folkestyre og demokrati var noen av de tyngste argumentene mot norsk medlemskap i EU i 1994. Via folkeavstemningene valgte det norske folk suverenitet over byråkrattstyret og overnasjonaliteten i Brussel, med mulighet til å påvirke egen hverdag. I dag har også konflikten i Ukraina og dagens råvarepriser vist oss hvor viktig det er med kontroll over egen matproduksjon og egen energiproduksjon. Vi må kunne sikre det norske folks grunnleggende behov for mat og strøm. Norsk sjømatproduksjon gir forsyningssikkerhet til Norge, og 27 pst. av all sjømat EU importerer, kommer fra Norge. Det er viktig. På veien til det grønne skiftet mener vi at Norge og EU er tjent med at import av sjømat fra land som ligger nærmere EU geografisk, gjøres enklere. Derfor er det, som utenriksministeren sier, et paradoks at norsk sjømat møter et mer komplekst tollregime i EU enn andre frihandelspartnere.

Nå er forhandlingen om en ny kvotemelding i gang. Vi skal søke samarbeid, men jeg vil understreke viktigheten av at vi i Norge sikrer en bærekraftig forvaltning av våre havressurser. For meg er det viktig å poengtere at et samarbeid i Europa er særdeles viktig for Norge. Samtidig er det viktig at vi kan gjøre det på våre premisser. Disse premissene må vi kunne regulere gjennom EØSavtalen og andre frihandelsavtaler.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [10:27:18]: Jeg vil gjerne takke utenriksministeren for en god redegjørelse om hvordan regjeringen analyserer utviklingen i Europa, og om hvorfor Norge er best tjent med et tett samarbeid med europeiske land. Det er liten tvil om at samarbeid med Europa er viktig for Norge, men årsakene som ble presentert, ble presentert på svært flyktig og snevert vis.

Norges tette bånd med andre europeiske land startet ikke med slutten av annen verdenskrig eller med Murens fall. Det har røtter mye lenger tilbake i tid. Årsaken er ikke ytre hendelser, men kulturelt og verdimesig fellesskap forankret i felles forståelse av demokrati, nasjonalstatens uavhengighet, fellesskap gjennom gjensidighet og verdiskaping gjennom hardt arbeid. Norge samarbeider derfor tettere med landene i Nord-Europa enn med landene i Sør-Europa. Det skyldes geografisk nærhet, kulturell utveksling, monarkiet og språklig fel-

lesskap. Norge er historisk også sterkt knyttet til Nord-Europa, helt tilbake til 1500-tallet gjennom reformasjonen og det religiøse fellesskapet.

Jeg nevner dette fordi samarbeidet i Nord-Europa ikke lar seg erstatte eller forklare gjennom vedtak i Stortinget. Samarbeid med det øvrige Europa er basert på gjensidige økonomiske interesser, tillit, felles spilleregler for handel og sikkerhetspolitisk samarbeid gjennom NATO. Det er i dag heller ikke klimaendringer, pandemien eller krigen i Ukraina som skaper samholdet. Klimaendringene eller pandemien er ikke begrenset til Europa. De er globale. Krigen i Ukraina angår alle land som deler våre liberale verdier, ikke kun EU.

Utviklingen vi opplever i dag, utfordrer det europeiske fellesskapet. Det skyldes særlig kulturelle omveltninger gjennom høy og ureflektert innvandring fra land som er helt ukjente med Europas historiske fellesskap. Mange har dannet seg sine egne fellesskap basert på egen kultur og religion. Det har ført til sosiale utfordringer og splittelse innad i mange europeiske land. Dette kan få store konsekvenser og utfordringer og skape splittelse i Europa.

Schengen-samarbeidet ble etablert for å bremse og stanse denne utviklingen, men har kun i beskjeden grad lyktes. Flere Schengen-land har liten evne til å beskytte egen yttergrense, og det har ført til at stadig flere land tyr til egne strengere nasjonale tiltak. Søken etter nasjonalt fellesskap er verken skummelt eller suspekt. Det er helt naturlig og selvsagt. Nasjonal kultur må beskyttes og bringes videre til neste generasjon. Det er på dette grunnlaget vi må forstå morgendagens samarbeid med Europa. Det er ikke gitt at en stadig nedbygging av nasjonalstatens uavhengighet er til gagn for hvert enkelt europeiske land. Alle landene er imidlertid tjent med verdiskaping og økonomisk vekst, og med denne ambisjonen følger det felles spilleregler som vi oppnår gjennom EØSavtalen.

Skal slike spilleregler ha noen mening, må Norge samtidig slippes inn i europeiske fora og programmer som danner grunnlaget for disse felles spillereglene. Norsk deltakelse i ulike EU-prosjekter viser at vi kan oppnå dette uten å være medlem av EU. EU vil slippe oss inn dersom vi har noe å tilby. De slipper oss ikke inn på grunn av at vi skriver under på et papir. Vi må ha noe å bidra med. Det har vi innenfor forsvarsindustrien, og vi har det innenfor romfartsteknologien. Så det er opp til regjeringen og statsråden og statsministeren å få oss inn i disse programmene, gjerne gjennom våre bidrag gjennom EØS-midlene. Det er jo greit å minne om at partiet Høyre ikke ønsket i utgangspunktet å være en del av EDF, og at det var Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet i opposisjon som fikk regjeringen til å snu.

Norge er et land rikt på naturressurser. Mange land er interessert i å dra nytte av disse ressursene. Det gjelder både tradisjonelle samarbeidsland og også land som

ikke deler våre demokratiske tradisjoner og verdier. Naturressurser er varer som ikke enkelt lar seg erstatte. Det er ikke gitt at et land kan gå fra én gassprodusent til en annen. Vår kraftproduksjon er unik i Europa, og den bør derfor gi norske konsumenter fordeler. Landets naturressurser tilhører norske forbrukere. Da burde det være selvsagt at norske forbrukere og norsk næringsliv drar fordel av dette. Det er ikke naturlig at det er Tyskland som bestemmer strømprisene i Norge, noe regjeringens standhaftige opposisjonspolitikker Trond Giske framhevet i dagens Politisk kvarter på NRK, og som opposisjonspolitikeren fra samme parti avviste.

Fremskrittspartiet mener det ikke er riktig at EU gjennom økonomiske bidrag presser medlemsland til å miste sin egen identitet. Selvstendige land må få anledning til å lytte til egne innbyggere og ikke la seg presse til å føre en politikk som bryter med egen historie og identitet. Det er ikke slik at større land i Europa nødvendigvis er forbilder for mindre land, snarere tvert imot, og det er slik at større land i Europa sliter mye mer med de forholdene jeg nevnte innledningsvis, enn mindre land. Hvis man påtvinger de mindre landene de samme problemene som større land har, gjør vi en stor feil, og vi vil i hvert fall ikke være en bidragsyter til dette, som vi faktisk har en tendens til.

Norge har innflytelse på EU gjennom våre EØS-midler. Det er store midler det er snakk om. Fremskrittspartiet mener i utgangspunktet at dette skal reduseres, men hvis vi kan bruke disse EØS-midlene som et pressmiddel, og ikke minst våre naturressurser for å delta og få delta i disse programmene, burde det være enkelt for regjeringen å fremme dette. Det er ikke slik at vi står med lua i hånden. Vi har store, store muligheter for å påvirke Europas utvikling og påvirke Norges deltakelse i de programmene vi mener er viktige.

Så er det viktig at vi ikke setter oss på vår høye moralske hest for å belære andre land. EU-land gjør dette overfor land i Øst-Europa, og vi bidrar også til det. Det er ikke slik at det er vi som skal bestemme hvordan andre land utvikler seg, på samme linje som vi ikke ville akseptert at andre land ville bestemme over oss. Da ville vi kalt det indre anliggender. Vi skal bestemme over eget land, og vi skal ikke la Tyskland, Frankrike, Italia eller andre land bestemme hvordan vi uttrykker oss. På samme måte må også land i Øst-Europa få lov til å utvikle sitt land basert på sine innbyggenes ønsker. De vil etter hvert sannsynligvis endre sitt lovverk mer i retning av demokrati og verdifellesskap som vi har, men at vi påtvinger dem å gjøre det over natten, er urimelig, og det er feil. Både Ungarn og Polen og andre land har veldig mye å bidra med til Europa, selv om de skulle ha en noe annen holdning til de enighetene som er oppnådd i Europa over mange år, og som man ikke vedtok i går.

Ingrid Fiskaa (SV) [10:34:58]: Utanriksministeren held fast på at regjeringa si haldning er den same som alltid: Noreg må ha eit så tett forhold til EU som mogleg, sidan me ikkje er EU-medlem. Då blir EØS-redninga, skal me tru regjeringa. Denne haldninga er med på å undergrava det klare, demokratiske nei til EU som blei gjeve i folkerøystinga for 29 år sidan – ei haldning som er endå klarare i dag, skal me tru meiningsmålingane. No har òg EØS-motstanden auka. Siste måling viser at tilslutninga til EØS har stupt, frå ca. 64 pst. for eitt år sidan til 50 pst. i dag. Motstanden har auka frå 22 pst. til 25 pst. i det same tidsrommet. Forspranget til ja-sida er altså nesten halvert.

Eg veit ikkje om det har gått statsråden hus forbi at det har vore landsmøte i Fellesforbundet, som er det viktigaste industriforbundet i LO. Landsmøtet vedtok for det fyrste at det bør bli nasjonal, politisk kontroll med krafta. Krafta bør bli teken av børs, Noreg bør gå ut av ACER, kabelavtalane med Tyskland og Storbritannia bør reforhandlast, og me bør få eit toprissystem for stråum.

For det andre vedtok landsmøtet ei klar støtte til Noregs posisjon overfor ESA. Forbodet mot innleige i anleggsbransjen i Oslo-området, Vestfold og Telemark må bestå – viss ikkje vil Fellesforbundet at Noreg skal seia opp EØS-avtalen og forhandla fram ein annan avtale med EU.

Dette er eitt av fleire eksempel på at EØS-avtalen ikkje er like populær på grasrota, i fagrørsla, blant dei som har skoa på, som det gjerne heiter, som han er i denne salen. Det er særleg undergravinga av eit ordna arbeidsliv saman med importen av dei høge straumprisane frå EU som er grunnlaget for den skepsisen mange har, ikkje berre til EU-medlemskap, men òg til EØS-avtalen – særleg så lenge EU-tilhengjarane på Stortinget stadig bruker EØS-avtalen som argument for ikkje å utfordra marknadsliberal politikkk.

Internasjonalt samarbeid – òg med EU – er vel og bra, men import av politikkk som flyttar makt og ressursar frå fellesskapen til kapitalkreftene, er noko anna. SV støttar regjeringa når ho forsvarer norske, demokratiske vedtak mot EUs forsøk på overstyring, som i innleigesaka. Me ynskjer oss meir av ei slik offensiv haldning, ikkje mindre. Me er tydelege på at Noreg ikkje bør underlegga seg endå meir EU-styring gjennom f.eks. den fjerde energimarknadspakken.

Utanriksministeren legg vekt på at EØS-ettarslepet må reduserast, slik at EU ser med blidare auge på oss. Problemet er, slik SV ser det, at EØS-avtalen blir meir og meir omfattande og inngripande, og at det kjem fleire problematiske EØS-spørsmål framover. Me merkar oss at fjerde energimarknadspakke ikkje ser ut til å koma til Stortinget med det fyrste. Eit minstelønsdirektiv nær-

mar seg, ESA trekkjer oss for domstolen i saka om pasientrettsdirektivet til EU. Me har innleigesaka, me har torskestriden, me har snøkrabbesaka, og slik kunne eg ha halde fram. Meiner regjeringa at Noreg bør gje etter i fleire saker? Eg håpar ikkje det.

SV ynskjer ei einigheit i EU om mottak av asylsøkjarrar og flyktningar velkomen viss det betyr at ein i fleire land er open for å ta imot og busetja fleire asylsøkjarrar og flyktningar. Erfaringane til no er skremmande, med direkte framandfiendtlege haldningar i ein del EU-land og med EUs politikk i og rundt Middelhavet. Frontex, som Noreg villig bidreg til, er skulda av EUs eigne tilsynsorgan for å bryta internasjonalt lov- og regelverk. I tillegg betaler EU i dyre dommar til land som Libya og andre nordafrikanske land for å halda flyktningar tilbake og hindra dei i å koma over til Europa og søkja om asyl, noko dei har rett til, ifølgje internasjonal lov. EU betaler for leirar der det er dokumentert valdtekter, overgrep og mishandling, og Noreg er delvis medskuldig. Det er uhyrleg, og me finn liten grunn til å hylla EU på dette området.

Sofie Marhaug (R) [10:40:02]: Regjeringen skjønner EU og EØS' betydning for Norge. På mitt felt, dvs. kraftpolitikken, er det utrolig påfallende. Vi har knyttet oss til et markedsliberalt kraftregime som legger helt konkrete begrensninger på vår politiske råderett, f.eks. i hvilken grad vi kan regulere eksporten på en annen og mer hensiktsmessig måte enn med dagens markedsregime.

Dette så vi da regjeringen jobbet med den famøse styringsmekanismen for kraft. Beskjeden fra reguleringsmyndighetene den gangen, altså ESAs kontrollorgan i Norge, var klar: Dere kan ikke regulere eksporten. Dere kan ikke legge begrensninger på eksporten.

Så kan regjeringen si: Ja, men det er villet politikk – vi ønsker oss den politikken. Det er også en sannhet med modifikasjoner. Det var altså 120 arbeiderpartiordførere som protesterte mot at Norge skulle slutte seg til EUs tredje energimarkedspakke. Det var et LO som var mot.

Regjeringen kunne sikkert levd helt fint med at Rødt er uenig med regjeringen i kraftpolitikken. Det er vanskeligere for en regjering utgått av Arbeiderpartiet og Senterpartiet å leve med å være uenig med det største fagforbundet i privat sektor, nemlig Fellesforbundet. På Fellesforbundets landsmøte nå i høst var de klinkende klare på dette punktet. De vil ikke bare si nei til EUs fjerde energimarkedspakke; de vil ut av EUs energiunion. Det er alvorlig også for regjeringen.

Dette er det fagforbundet som organiserer lavtlønte i hotell- og restaurantbransjen, som taler på vegne av de lavtlønte som sliter med å betale strømregningen – ikke bare om vinteren, men også om sommeren – fra Skien og Drammen i øst til Stord og Husa i vest, fordi prisene er

ekstraordinært høye også midt på sommeren når magasinene er fulle.

Og dette er det fagforbundet som organiserer mange av dem som jobber i industrien, de som liksom skal tjene på den handelsavtalen vi har med EU. Det er jo hele argumentet til Arbeiderpartiet for EØS. Nå roper det fagforbundet varsko. De ser flere problemer med EUs kraftliberalisme enn de ser løsninger. De er redd for industridød og for at den fastlandsindustrien vi faktisk skal leve av når oljen tar slutt, for det gjør den, skal forsvinne.

Det er en katastrofe for den grønne omstillingen alle politikere smykker seg med, for det er jo en veldig dårlig start på den omstillingen hvis vi begynner med å legge ned fastlandsindustrien som baserer seg på fornybar, klimavennlig kraft.

Samtidig kan det være verdt å merke seg at regjeringen har et ytterst selektivt forhold til hvilke deler av EUs regelverk som er nyttig å implementere i Norge. Viljen i departementet til å innføre god politikk for energieffektivisering synes å være langt mindre enn viljen til å være med i EUs kraftmarked, for å si det på den måten. Energi-effektiviseringsdirektivet fra 2012 er fortsatt ikke implementert. Markedstenkingen synes å være viktigere enn samarbeid og reguleringer som er gode, som mange i Norge er for.

Kraft er ikke det eneste området der EØS skaper trøbbel for Norge. Fellesforbundet var enda tydeligere i kritikken i arbeidslivsspørsmål. Deres vedtak lyder som følger:

«Dersom EFTA domstolen eller ESA tvinger Norge til å endre regler om innleie, vil Fellesforbundet jobbe for en alternativ handelsavtale og annen tilknytning til EØS.»

Bakgrunnen er altså at ESA har varslet at de vil fjerne regjeringens innleiepolitikk. Her har regjeringen sagt at de skal stå opp for det som er vedtatt politikk for demokratiet, mot EU og byråkratene i Brussel. Det er bra, men regjeringen gjør ikke det samme i kraftpolitikken. I kraftpolitikken er regjeringen en pådriver for mer marked, de ønsker ikke å bruke handlingsrommet. Det er og blir da vanskelig å se fordelene med EØS-avtalen, ikke bare for Rødt, men også for de som liksom skal tjene på EØSavtalen. Eksportindustrien i Norge får flere ulemper når vårt konkurransefortrinn forsvinner, som det er et uttalt felles mål om å beholde.

Guri Melby (V) [10:45:19]: Jeg vil takke utenriksministeren for hans første EU/EØS-redegjørelse i denne perioden som utenriksminister.

Slik Venstre ser det, er det helt avgjørende at vi forvalter vårt forhold til EU godt – og på en bedre måte enn vi har klart de siste årene. Politikktutviklingen i EU går i

et rivende tempo. Mitt klare inntrykk er at EUs tålmodighet med norske ønsker om særbehandling er blitt meget lav. Det er for så vidt også rett og rimelig. Derfor er det bra at utenriksministeren varsler at regjeringen skal ta igjen det såkalte EØS-ettleslepet.

Denne manglende tålmodigheten fra EUs side mot Norge gjør det for det første stadig viktigere at norsk EU-politikk er proaktiv og tidlig ute. Her er det mye å gå på. Når det gjelder manglende norsk deltakelse i EUs viktige satellittsamarbeid, sa romnæringen i Norge senest denne uken at de opplever at regjeringen «altfor lenge har vært fullstendig passive og lite proaktive her – til tross for advarsler fra næringen gjennom mer enn to år.»

For det andre mener jeg det er problematisk at vi har et regjeringsparti som snakker EU ned her hjemme, for så å forvente særbehandling og spesialtilpasninger når de kommer til Brussel. Vi trenger et Senterparti som snakker mer om hvordan vi kan sikre norsk deltakelse i ny og viktig EU-politikk og mindre om å utnytte handlingsrommet i EØS.

Utenriksministeren konkluderte i sin redegjørelse med at regjeringen framover ville legge stor vekt på å «være villige til å vurdere saker opp mot hverandre» for på den måten å «få gjennomslag i de sakene som er aller viktigst for Norge». Her vil jeg gjerne utfordre utenriksministeren til å være mer konkret. Hva vil være de viktigste sakene for Norge og for regjeringen framover?

Det vi i Venstre har brukt mest tid på siden forrige EU/EØS-redegjørelse, har vært klima- og naturpolitikken og sikkerhets- og forsvarspolitikken. Det er to områder hvor det er helt essensielt at vi samordner oss med EU. Jeg vil derfor kommentere noen punkter som spesielt gjelder disse områdene.

Jeg vil starte med å si at jeg er skuffet, men dessverre lite overrasket, over at vi nok en gang er nødt til å høre at det er for tidlig å si når ren energi-pakken vil bli lagt fram for Stortinget. Utenriksministeren slår fast at man jobber med å fylle den grønne unionen med innhold, men selv må jeg si at jeg har litt vanskelig for å forstå at den grønne unionen skal være så veldig mye verdt uten at Norge også implementerer ren energi-pakken. Derfor vil jeg også her utfordre utenriksministeren til å være mer konkret på hva det betyr at den skal fylles med innhold.

Og når utenriksministeren sier at regjeringen skal utarbeide veikart og arbeidsplaner på «prioriterte områder under Grønn Alliansen», vil jeg be ham være konkret på hvilke områder de prioriterer. Det er ikke bare viktig å vite for oss som sitter på Stortinget, det er også veldig viktig for norsk næringsliv – både å få konkretisert innholdet og å få en tydeligere tidsplan som gjør at de kan se hvordan de kan bidra i det grønne skifte både med løsninger og ikke minst med ting som skaper nye arbeidsplasser og mer langsiktige arbeidsplasser i Norge.

Når det gjelder felles samarbeid om sikkerhet og forsvar, og da kanskje særlig Ukraina, vil jeg rette oppmerksomhet mot forsvarsindustrien og ammunisjonsproduksjonen. Det er veldig enkel og brutal matematikk at Ukraina ikke vil vinne krigen de nå står i, dersom de går tom for ammunisjon. Denne uken kom Tysklands forsvarsminister med den dystre konklusjonen at EU ikke vil makte å oppfylle løftet til Ukraina om 1 million runder med ammunisjon innen mars neste år.

Som utenriksministeren helt riktig påpeker, produseres en betydelig andel av Europas ammunisjon i Norge. Det er veldig bra at Norge har fått innpass i EU-programmene som handler om nettopp dette. Men vi må også se på hva vi gjør hjemme. Selskapet Nammo er veldig tydelig på at de ønsker å produsere det Europa trenger, men de er også tydelige på at de foreløpig ikke har fått støtten de trenger fra regjeringen, og de vurderer nå å flytte produksjonen til andre land. Det er ikke holdbart i den sikkerhetspolitiske situasjonen vi er i nå. Vi har en enormt ustabil situasjon, og Venstre mener at å prioritere ammunisjon er noe av det mest strategisk viktige vi gjør for europeisk, ukrainsk og egen sikkerhet akkurat nå.

Jeg vil avslutte med å si at de store utfordringene i samfunnet løser vi best gjennom forpliktende, internasjonalt samarbeid. Derfor er det viktig med et så tett samarbeid som mulig mellom Norge og EU. Neste år er det 30 år siden forrige folkeavstemning om norsk EU-medlemskap. Jeg mener Norge fortjener er ny.

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:50:33]: Jeg vil takke alle som har hatt ordet så langt, for gode innlegg og for i all hovedsak støtte til hovedanalysen.

For å begynne med representanten Eriksen Søreide: Det er helt riktig at EØS-avtalen alene er utilstrekkelig, og det er derfor vi etter hvert har bygget opp et sett med 70 tilleggsavtaler «and counting», for å si det sånn. Vi jobber fortsatt med flere, nettopp for å sørge for at vi er relevant til stede alle steder der det er i norsk interesse å være det, og det gjelder ganske mange felter.

Jeg ble spurt nå av representanten Melby om hva som er de viktigste prioriterte områdene. De er mange, men for å nevne noen vil jeg si at spørsmålene på arbeidslivsområdet – bl.a. innleie, som ble nevnt av flere – er et felt vi legger stor vekt på. Vi mener at vi er helt innenfor EØS-avtalens regler og kommer til å stå for det i den diskusjonen som går med ESA. Det er opp til ESA om de vil ta dette videre, men vi står i hvert fall veldig tydelig på at vi mener det er riktig at hovedregelen i Norge skal være fast tilsetning, og det er et helt sentralt poeng for oss. Det er det ene.

Det andre er klima og grønn omstilling. Der er det et svært nært samarbeid som for det første er basert på den

avtalen som ble vedtatt av Stortinget med massivt flertall under forrige regjering, nemlig klimaavtalen mellom Island, Norge og EU som gjør at vi rapporterer og kutter klimagassutslipp i fellesskap. Nå har vi også grønn allianse, som mer dreier seg om investeringene i å bygge de arbeidsplassene og de løsningene som kommer når den gamle fossile verdenen etter hvert skal gå ut på dato. Det andre var altså hele feltet klima og grønn omstilling.

Det tredje jeg vil trekke fram, er helse og helseberedskap. En ny pandemi kommer – vi vet ikke når, men at den kommer, kan vi ta for gitt. Da vil vi stå mye bedre rustet om vi har et mye mer formalisert og forberedt samarbeid om helserespons med EU.

Så for å velge tre vil jeg velge de tre, uten at det er til forkleinelse for andre.

Som representanten Sundnes veldig riktig påpekte, er det stadig mer avgjørende og svært viktig for norsk næringsliv, ikke minst norsk industri, siden vi i stor og økende grad er en del av europeiske verdikjeder som er i rask forandring – omtrent alt norsk prosessindustri produserer, er del av europeiske verdikjeder og skal videre inn i f.eks. tysk bilindustri, for å ta ett eksempel – at man er nært koblet sammen, og at man er koblet sammen ikke bare til en statisk situasjon i Europa, men til en europeisk økonomi som endrer seg utrolig raskt i grønnere retning.

Representanten Marhaug gjentok at EU er et liberalistisk prosjekt. Her vil jeg anbefale Rødt å gå litt gjennom talepunktene sine igjen, for hvis man ser hen til liberalister i Europa, river de seg stadig mer i håret over at EU etter deres syn er et stadig mer sosialdemokratisk prosjekt, noe jeg for øvrig ikke er uenig i; jeg skjønner poenget. Staten er tungt tilbake, det er en mye sterkere aktiv statlig deltakelse, både fra statene i EU og fra EU som offentlig aktør inn i en retningsgivende næringspolitikk. Det er drevet fram både av klimaomstillingen, av konkurransen med Kina og av et ønske om mer strategisk autonomi, og det er veldig lenge siden det ga noe særlig mening å si at EU er et liberalistisk prosjekt. Det mener jeg rett og slett er analytisk feil, og jeg tar gjerne diskusjoner om det på et hvilket som helst tidspunkt. Det var kanskje riktig en gang for veldig mange tiår siden, men stemmer svært dårlig med dagens virkelighet.

Når det gjelder energisamarbeidet, er det et område hvor EU-tilpasning er et godt ord, for her har EU tilpasset seg til oss. Det er det nordiske energisamarbeidet, som ble utviklet først av Gerhardsen og Tage Erlander i 1960-årene og deretter fra 1990-årene og framover, som nå langt på vei blir kopiert av EU. Man tilpasser seg til det, for det har tjent oss godt i mange år. Samtidig har vi en del nasjonale interesser å ivareta i det, og derfor jobber vi, ledet av energiministeren, med å komme tilbake til

det som heter ren energi-pakken og elementene i den. Det finnes altså ingen fjerde energimarkedspakke, som mange sier; det heter ren energi-pakken, for det er det den dreier seg om, men det er også noe som vi kommer tilbake til senere.

For å kunne ivareta de temaene som er strategisk viktige, må vi redusere etterslepet. Vi reduserer ikke etterslepet for å være hyggelige med EU – vi reduserer etterslepet fordi det lønner seg for oss å kunne prioritere de tingene som er viktige, bl.a. de områdene jeg nevnte i sted. Da må vi unngå at vi blir sittende med veldig mange uløste saker som ikke er spesielt viktige for oss, og det er jeg glad for at mange tok til orde for at de støttet. Det skal vi jobbe med med stor kraft.

Presidenten [10:55:36]: Det blir replikkordskifte.

Ine Eriksen Søreide (H) [10:55:51]: Som jeg var inne på i mitt hovedinnlegg, mener jeg at utenriksministeren stiller en helt riktig diagnose. Spørsmålet er bare hvilken medisin som skrives ut, og det store spørsmålet som utenriksministeren selv tok opp i sitt innlegg, nemlig helsesamarbeidet med EU, er et samarbeid Norge har både sterk interesse av og sterkt behov for å være en del av. Lærdommen etter pandemien har vist oss det veldig tydelig. Som utenriksministeren sier, det kommer en ny pandemi på et eller annet tidspunkt, eller en annen stor helsekrise der vi er avhengige av et formalisert og tett samarbeid med EU. Men de formelle forhandlingene med EU er fortsatt ikke i gang. Som utenriksministeren sier i redegjørelsen, er det en god, uformell dialog, men en god, uformell dialog kommer ikke til å bringe oss til en avtale. Siden dette er både teknisk komplisert og juridisk komplisert, er spørsmålet: Hva er regjeringens konkrete strategi for å komme i en forhandlingsposisjon med EU om dette?

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:56:51]: La meg først si at jeg er glad for støtten til at dette er viktig, for dette er altså et særlig prioritert område for regjeringen, av nettopp de grunner som nå ble gjengitt. Fra norsk side begynte vi arbeidet med dette i vår og har signalisert en sterk interesse for å delta, og vi har også brukt det argumentet at vi tror det er bra for alle parter, også EU-siden, at vi deltar i dette. Det vi venter på nå, er at Kommisjonen får seg et forhandlingsmandat, for grunnen til at samtaler er uformelle og ikke formelle, er ikke at ikke vi gjerne vil inn i formelle samtaler, men at det jobbes på EU-siden med et forhandlingsmandat for forhandlingene med Norge. Og akkurat som vi vil ivareta våre interesser, som mange i salen snakker om, vil også EU ivareta sine interesser, og de trenger å få et mandat for å gå i de forhandlingene. Men helseministeren og jeg kommer til å jobbe for at det går så fort som mulig.

Ine Eriksen Søreide (H) [10:57:46]: Vi ønsker å oppfylle våre klimamål i samarbeid med EU. Tida fram til 2030 går fort, sa utenriksministeren i sin redegjørelse. Så sier han videre at rettsaktene i ren energi-pakka står sentralt for å nå EUs energi- og klimamål for 2030. Da må man jo anta at det er en sammenheng mellom at vi ønsker å samarbeide med EU om dette, og at ren energi-pakka er en del av å få dette til innen 2030. Som vi har hørt flere ganger her i dag, sier utenriksministeren at det er for tidlig å si når denne pakka vil komme til Stortinget. Hvis klimaambisjonene er så store, og samarbeidet med EU er så viktig, hvorfor kan ikke da regjeringa legge fram ren energi-pakka for Stortinget og få den igjennom?

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:58:35]: Det er riktig at jeg mener at det er en god del elementer i ren energi-pakken som er viktig i forhold til klimamålene. Det henger nøye sammen, for klima og energi er svært nært koblet, og det å drive fram en raskere omstilling fra fossil til fornybar energi, men også avkarbonisering av bruken av energi, er utrolig viktig. Her ligger EU helt i front i verden. Jeg kan også si som fasilitator for utslippsreduksjonsfeltet i FN opp mot klimatoppmøtet at EU er virkelig en drivkraft på den mest progressive siden av dette. Så er dette en pakke med mange elementer, og mange av elementene i denne pakken er allerede etablert norsk rett, for siden mye av dette har hentet inspirasjon fra det nordiske samarbeidet, er f.eks. reglene om forbrukerrettigheter, som kommer nå, allerede tilfellet i Norge. Vi ser på hvilke elementer det er som er viktig for oss, og hvilke vi må ta i riktig rekkefølge, og vil komme tilbake på en ordentlig måte.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [10:59:55]: Strømkablene til Tyskland gjør at strømprisene i Tyskland og Norge blir de samme, de utjevnes. I Politisk kvarter i dag påpekte lederen av Nidaros Sosialdemokratiske Forum at dette er urimelig og må endres til fordel for norske forbrukere. Olje- og energiministerens hevdet på sin side at økt produksjon av kraft vil hindre at dette fortsetter i fremtiden. Begge to kan ikke ha rett samtidig. Hvem mener utenriksministeren har rett?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:00:26]: Som med andre varer og tjenester er det her et forhold mellom tilbud og etterspørsel, og jo mer man produserer, jo mer går prisen ned. Så er det helt særskilte forhold rundt energiproduksjon – en sum av både strøm, gass, kull og andre ulike kilder, og tilgjengelighet i ulike perioder. Alle analyser som jeg mener skal tillegges vekt, sier at det er en viss priseffekt av at vi har kabler. Den går for øvrig begge veier. Noen ganger betyr det at prisen går opp, andre ganger går den ned. Men det viktigste er selvfølgelig

lig at når man har overskudd på kraft, blir kraften billigere enn når man har underskudd på kraft. Det har energiministeren åpenbart helt rett i, mener jeg.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [11:01:14]: Jeg takker for svaret. Så utenriksministeren er enig med olje- og energiministeren og uenig med lederen av Nidaros Sosialdemokratiske Forum og mener altså at mer kraft vil gjøre at prisene går ned, men at de blir de samme i Tyskland og Norge. Det er greit å vite.

Mitt spørsmål nå er om EØS-midlene. Utenriksministeren sier at vi er medlem av 70 ulike programmer som vi på et eller annet vis har kommet inn i. Det antar jeg gjør at vi er attraktive i EU, fordi vi har noe å bidra med, at vi ikke tvinger oss inn. Noen av disse programmene er sikkert fornuftige, ikke minst gjennom forsvarsindustrien og romfartsindustrien. Utenriksministeren var også inne på det i sin redegjørelse.

Vil utenriksministeren bruke forhandlingene om EØS-midler og vårt bidrag til at vi kan komme inn i programmer som vi i dag ikke er medlem av, f.eks. innenfor romfart?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:02:20]: Jeg sa ganske tydelig i min redegjørelse at EU allerede i dag ser på helheten i forholdet til Norge. Nå pågår det f.eks. både samtaler om neste runde med EØS-kontingent og adgang for norsk fiskerieksept parallelt. Der er det en sammenheng i den forstand at det skjer på omtrent samme tid. Hvis motparten ser på oss som en helhet, er det jo en helhet.

Så er det slik at når vi vil være med i IRIS² og i strategisk satellittkommunikasjon – som jeg oppfattet at representanten Tybring-Gjedde sa i sitt innlegg – er det fordi vi har en interesse av det, men vi har også noe å bidra med. Vi har relevant industri, avansert romindustri, og mye kompetanse på satellitter i Norge. Vi mener at det er bra for EU og Norge, og vårt inntrykk er at det mener de også på EU-siden, selv om det står litt igjen før vi har en avtale. Jeg tror koblingene skjer mer på de feltene som EØS-pengene tjener, f.eks. demokrati, menneskerettigheter og sånt (presidenten klubber). Når vi i fellesskap med EU har blitt enige om det, må jo også de landene som mottar, oppfylle dette.

Presidenten [11:03:26]: Taletiden er ute.

Ingrid Fiskaa (SV) [11:03:39]: Eg vil tilbake til temaet helse og helseberedskap. Utenriksministeren gjev uttrykk for eit ønske om meir formalisert samarbeid med EU på dette området, men nemner ikkje moglegheita for å byggja opp ein eigen nasjonal helseberedskap, f.eks. for medisinar og legemiddel, noko som bl.a. er teke opp i rapporten frå beredskapskommisjonen.

Ser statsråden nokon utfordringar med å gjera oss for avhengige av EU når det gjeld medisinar og helseberedskap? Vil eit eventuelt formalisert samarbeid med EU på dette området koma i tillegg til eller til erstatning for ein sterkare nasjonal helseberedskap?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:04:28]: Her kan jeg gi et klart og tydelig svar: Nei, jeg ser ingen utfordringer i det, for det er ingenting i et nærmere samarbeid om helseberedskap som tilsier at vi ikke også kan bygge opp en sterkere egen beredskap. Det vil sannsynligvis glede våre partnere i Europa stort om vi produserte mer medisiner og vaksiner også i Norge. Men at Norge med sine 5,5 millioner innbyggere skulle kunne klare å utvikle vaksiner for helt nye og ukjente sykdommer raskt og effektivt nok til så å kunne produsere og distribuere dem til befolkningen i en lukket økonomi, ville i hvert fall ikke jeg gamblet på hvis jeg skal ta vare på innbyggernes helse.

Det å samarbeide med hele EU, som altså er alle de landene som ligner mest på oss, og som har mest sammenlignbare samfunnssystemer når det gjelder helseberedskap, oppfatter jeg som noe som er åpenbart riktig hvis denne salen er interessert i å ivareta våre borgeres grunnleggende interesser, og en av dem er jo å forbli friske.

Ingrid Fiskaa (SV) [11:05:29]: Eg takkar for svaret. Det er sjølvsagt mogleg å gjera begge delar. Det var jo det som var litt av premissen i spørsmålet mitt – ikkje å gjera einsidige norske tiltak i ein såkalla lukka økonomi, for å sitera utanriksministeren.

Spørsmålet er jo om regjeringa har ein strategi for òg å auka den nasjonale helseberedskapen, eller om ein einsidig lener seg på eit sterkare samarbeid med EU på dette området.

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:06:01]: Nå er vi langt inne i helseministerens felt, men det er klart at vi gjør grundige evalueringer av koronaperioden, hvordan vi responderte på den, og hva vi kan lære av det. En av lærdommene er et tettere og nærmere samarbeid med Europa, men det er jo ikke den eneste konsekvensen av det vi har lært. Som representanten Fiskaa helt riktig sier, kan man av og til gjøre to ting samtidig – det hender at Ole Brumm har et poeng – og dette kan godt være et tilfelle hvor det å også styrke vår egen beredskap er bra.

Når det gjelder å koble seg tett på, er det bl.a. snakk om hvordan man identifiserer en ny global sykdomsbølge, etablerer respons, finner ut hva som er riktig respons, utvikler medisintyper og så distribuerer dem. Det er mye mer sannsynlig at man lykkes raskt med det hvis mange store industriland samarbeider, enn hvis hvert land prøver for seg.

Sofie Marhaug (R) [11:07:10]: Det er en handelsavtale vi diskuterer. Vi diskuterer altså fri flyt av arbeidskraft eller løsarbeidere når Fellesforbundet vil beholde et innleieforbud. Vi diskuterer fri flyt av kraft – markedsliberalisme – når vi diskuterer det man kaller enten fjerde energimarkedspakke, den som kommer etter den tredje, eller ren energimarkedspakke, som denne regjeringen foretrekker.

Det er ikke det samme som Gerhardsens utveksling av kraft på 1960-tallet. Vi fikk på 1990- og 2000-tallet en kraftbørs og flere utenlandskabler som i større grad har fungert som eksportkabler.

Regjeringen kan drive med retorisk fiksfakseri – på samme måte som man snakker om en energiminister i stedet for en olje- og energiminister – men spørsmålet mitt til utenriksministeren er om han tror at folk er så dumme at de ikke skjønner at det er markedsliberalisme likevel?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:08:13]: Når jeg refererer til energiministeren, er det fordi det er vedtatt at departementet endrer navn fra Olje- og energidepartementet til Energidepartementet, og da er det logisk at ministeren også blir energiminister. Så er det for så vidt riktig at det skjer fra 1. januar, men jeg synes det er en såpass fornuftig endring at jeg allerede har implementert den i mitt eget hode.

Når det gjelder navnet på denne pakken, kan vi si det én gang, og så trenger vi ikke bruke mer tid på det. Hvis man lurer på hva noe heter, kan man jo spørre dem som har funnet det opp. Den heter altså ren energi-pakken i Europa, og da tror jeg det er lurt at vi også refererer til den som det. Men det er jo ikke hovedpoenget her.

Det er riktig at det var på 1990-tallet børsystemet kom. Det var en ren nordisk oppfinnelse. Derfor etablerte vi Nord Pool, en nordisk børs. Det var det de nordiske landene som ble enige om. Det er også riktig at kablene kom på 1990- og 2000-tallet, som Marhaug sier. Det er ikke vedtatt en eneste kabel etter at vi knyttet oss til ACER. Stikk i strid med det som ble påstått i ACER-debatten, har vi full mulighet til å si nei, og det har vi også gjort til den kablen som Fremskrittspartiet ville bygge, nemlig NorthConnect.

Presidenten [11:09:23]: Replikskordskiftet er omme.

Solveig Vitanza (A) [11:09:44]: Først vil jeg takke utenriksministeren for en god redegjørelse på tirsdag. Det er viktig at Stortinget får en slik helhetlig presentasjon av EU- og EØS-relevante spørsmål, siden vi på tvers av komiteer og fagområder relativt ofte behandler enkeltsaker som er EØS-relevante.

Jeg vil i mitt innlegg snakke om EØS og EU i et næringsperspektiv. Norge er en liten, åpen økonomi, og

inntektene fra handel med utlandet er en forutsetning for å finansiere våre sterke velferdsordninger. Å verne om og videreutvikle et åpent, regulert, forutsigbart og rettferdig handelssystem er derfor viktig. For å referere til Hurdalsplattformen vil jeg også legge vekt på at EØS-avtalen skal ligge til grunn for Norges forhold til Europa. Handlingsrommet i avtalen må brukes aktivt, og det skal jobbes målrettet med å forsvare norske interesser i EU.

Samarbeidet med EU gjennom EØS, Schengen og andre avtaler har som sagt tjent norsk næringsliv og norske arbeidsplasser godt gjennom flere tiår. EØS-avtalen har som hovedmålsetting å sørge for at vi er en del av EUs indre marked, som sørger for fri bevegelse av varer, tjenester, kapital og personer. Dette forenkler eksport og import av varer og tjenester, og ikke minst gir det tilgang på viktig arbeidskraft, relevant kompetanse og investeringer i norsk næringsliv. EØS-avtalen gir med andre ord norsk næringsliv stabilitet og forutsigbarhet.

Som også utenriksministeren redegjorde for, har Norge og EU mange områder der vi har felles interesser. Et slikt område er å fremme grønn omstilling. Norge besitter mye erfaring, kompetanse og ressurser som etterspørres, samtidig som vi er avhengig av et bredt samarbeid for å nå vårt felles klimamål, gjennom bl.a. forskning og industriell utvikling. EØS-avtalen vil bidra til at vi fra norsk side tar del i prosessene som pågår, og gir norsk næringsliv adgang i det nye, grønne markedet, slik at vi sammen vil lykkes med omstillingen i Europa.

Grønn allianse er et godt eksempel på politisk samarbeid som skal legge til rette for framtidige grønne arbeidsplasser i Norge. Dette er et rammeverk for å forsterke klima-, energi- og industrisamarbeidet mellom Norge og EU. Avtalen ble signert i april. Det er god framdrift i samarbeidet om grønn omstilling i Europa, men det er ikke rom for noen hvilepute. Endringene i EU og i resten av handelssystemet skjer i en forrykende fart, og vi må hele tiden være på i prosessene for å ivareta de norske interessene.

USA iverksatte i år Inflation Reduction Act, IRA, som skal fremme grønn omstilling og utslippskutt i USA. Det er positivt at USA innfører tiltak for å bekjempe klimændringene og framskynde den grønne omstillingen, og det kan gi markeds- og investeringsmuligheter for norske bedrifter. Men IRA slik det foreligger i dag, begrenser også norske bedrifters muligheter i noen av verdikjedene. Jeg er ikke nødvendigvis helt enig i virkemidlene i IRA. Krav om lokalt innhold og lokal produksjon bryter med hovedprinsippene i det multilaterale handelssystemet, og direkte produksjonstilskudd og subsidier er ikke det vi i Norge eller for den saks skyld Europa eller EU oppfatter som de mest treffsikre virkemidlene. Men det er viktig for Arbeiderpartiet at vi fortsetter det syste-

matisk arbeid med å få i gang forhandlinger og synliggjøre norske råvarer og verdikjeder overfor både EU og USA, og da særlig innenfor mineral og batterier.

For Arbeiderpartiet er det viktig at vi fortsetter å jobbe med å verne om det multilaterale regelverket. Med en liten, åpen økonomi har globaliseringen og den økende internasjonale samhandelen tjent Norge vel.

Jeg vil avslutte med å si at for Arbeiderpartiet er det en svært viktig oppgave framover å trygge arbeidsplasser og verdiskaping ved å sikre bedrifter god adgang til deres viktigste markeder gjennom internasjonale avtaler. Jeg gleder meg derfor også til næringsministerens redegjørelse om norsk handelspolitikk neste uke.

Ingjerd Schie Schou (H) [11:14:48]: Først vil jeg få takke utenriksministeren for hans realistiske redegjørelse. Den var innom svært mange viktige spørsmål av høy relevans for den tiden vi lever i. Vi ser et samarbeid i EU som går langt ut over EØS-avtalen, og Norge er utenfor. Det er ikke overraskende med hensyn til det samarbeidet, siden Europa igjen befinner seg i krig og dermed også er konfrontert med de store politiske spørsmål. Russlands siste angrep på Ukraina var foranlediget av at nabolandet Ukraina valgte Europa, demokrati og selvstendighet som sin vei. Det kunne ikke det autoritære regimet til Putin tåle. Det er verdt å minne om når vi diskuterer EU- og EØS-spørsmål – det kan knapt gientas for ofte.

Verdifelleskapet vi over tid har klart å utvikle i Europa, må hegnes om. Dette kjenner utenriksministeren også godt fra sitt arbeid i Europarådet. De dypere spørsmål kan likevel lett forsvinne når vi diskuterer konkrete saker, slik som implementering av direktiver eller andre forhold rundt EØS.

La meg si litt om helsesamarbeidet – utenriksministeren sa det også: Vi har en god uformell dialog med EU om en slik avtale. Vi ønsker nå å starte formelle forhandlinger, og regjeringen arbeider aktivt for å få framdrift i denne prosessen. Det tydeliggjør en vesentlig ulempe med utenforskapet. Ethvert EU-land kan allerede nå være trygg på at de vil være en del av en felles håndtering av en ny krise. I Norge vet vi ikke dette, og det vil kanskje også ta lang tid før vi vet.

Når det gjelder EØS-midlene, sa også utenriksministeren at vi fra norsk side legger vekt på at EØS-midler skal bidra til økonomisk og sosial utjevning. Samtidig er det viktig at midlene fremmer og beskytter felles kjerneverdier som rettsstat og demokrati. Da er det bekymringsfullt med de valgresultatene som vi nå har sett i Slovakia, men det kan være noe mer oppløftende og positivt å se den utviklingen som er i Polen, med hensyn til demokratiske verdier. Så er det et annet land, Ungarn, som er utfordrende, og det kan stilles spørsmål ved om Ungarn i det hele tatt er et demokrati.

Det er bra at EØS-midlene har som mål å bidra til å beskytte felles kjerneverdier. Det var forlokkende å ta del i det EU-fellesskapet som i sin tid stimulerte landene i Sentral- og Øst-Europa til å styrke sin demokratiske kultur. Dette dreier seg om kjernen i hvordan vi skal ha det på vårt kontinent, det europeiske levesettet, og når det gjelder «the European way of life», er det helt på sin plass å stille spørsmål ved om ikke Norge burde ha sittet ved bordet når EU legger en strategi for hvordan vi skal møte utfordringer med demokratier på vikende front. Nok en gang er det grunn til å minne om den kunnskapen utenriksministeren har fra arbeidet i Europarådet.

Utenriksministeren omtaler asyl- og migrasjonspakten som Kommisjonen har foreslått. Som utenriksministeren påpeker, vil Norge være omfattet av de delene av regelverket som faller inn under enten vår Schengen-avtale eller Dublin-avtalen. Migrasjon er nok et eksempel på en trend med avgjørende betydning for nasjonal sikkerhet hvor EU sitter med nøkkelen, og hvor Norge ikke deltar i diskusjonen om utforming. Utenriksministeren sier også at vi må komme tilbake med en vurdering av konsekvensene for Norge når regelverket er ferdigforhandlet i EU. Denne setningen oppsummerer – dessverre – på glimrende vis det norske utenforskapet.

Norge og vi har valgt bort muligheten til å påvirke, og henvises til å ha en reaktiv vurdering av konsekvensene. Vi står i en posisjon som ikke tillater kirsebærplukking, og når vi engasjerer oss i nye initiativer fra en tidlig fase og viser at vi tar helhetlige pakker fra EU på alvor – ikke bare de delene som behager oss – vet vi at EU setter pris på vår deltagelse. Vi er tross alt definert som EUs nærmeste partner i det strategiske kompasset, og det er positivt at vi har kanalisert mye av støtten til Ukraina gjennom europeiske institusjoner.

La meg avslutningsvis bare si at vi også har, uten at det framkommer i redegjørelsen, et godt samarbeid med EU og individuelle land på bistandsfeltet, noe som selvfølgelig er et viktig utenrikspolitisk virkemiddel for Norge.

Ola Borten Moe (Sp) [11:20:11]: Takk for redegjørelsen fra utenriksministeren, som er godt innenfor sjangerkravet. Når vi diskuterer EØS i Norge gjennom denne typen redegjørelser, er det bestandig under vignetten hvordan vi kan knytte oss tettere til det som skjer i Brussel, hvorfor det, sak for sak, er en fordel for Norge. Det bærer også denne redegjørelsen preg av.

Jeg tenkte å bidra med et litt annet perspektiv, for vi spør oss egentlig aldri hvordan det egentlig går i Europa, med EU, og hvordan det står til. Faktum er at EU og Europas både absolutte og relative betydning er på nedadgående kurs. Konflikten i Midtøsten er et illustrerende eksempel på det. For hundre år siden var de europeiske

landene helt instrumentelle i det som skjedde i Midtøsten. De var premissleverandørene. I dag er det knapt noen som bryr seg noe særlig om hva vi sier, og hva vi mener. Det får i hvert fall ikke noen reelle utslag med hensyn til fakta på bakken. USAs dominerende rolle, derimot, er stadig sterkere – globalt, og spesielt i den vestlige verden.

Økonomi har alltid vært drivende for europeisk utvikling, fra kull- og stålunionen og helt fram til i dag. For ordens skyld: Dette er Senterpartiet for. Vi trenger tilgang til EUs marked, det er vår viktigste handelspartner, men vi trenger også å ivareta nasjonal handlefrihet over naturressursene våre. Vi trenger å holde landbruk og fisk utenom, og vi trenger å regulere vårt eget arbeidsmarked.

Hvis man kikker på økonomien, er det et faktum at det går ganske dårlig i Europa for tiden. Europa sliter ikke bare med en krevende demografi, men også med manglende økonomisk utvikling. Dette er alvorlig fordi det over tid bryter ned den politiske og sosiale kontrakten som alle våre samfunn er bygd på: vekst og muligheter for alle. Det politiske landskapet blir deretter, og det ser vi eksempler på over hele Europa.

La meg kort ta noen nøkkeltall, og dem har jeg hentet fra Financial Times: I 2013 var det absolutte bruttonasjonalproduktet til Europa på 91 pst. av det amerikanske. I 2022 er det samme tallet 65 pst. Hvis man måler per capita, er den europeiske verdiskapingen mindre enn halvparten av den amerikanske, og forskjellene øker. Europa har ikke maktet å ta del i de store teknologiskiftene som har skjedd i verden de siste 30 årene, ikke knyttet til internett og digitalisering. Det er også lite som tyder på at man klarer å ta globale posisjoner på det som nå skjer innenfor AI. Vi kjenner bare amerikanske og noen kinesiske selskap.

Parallelt har statsstøtte blitt et stadig mer framtrædende element i europeisk politikk. I 2015 godkjente EU ca. 1 000 milliarder i statsstøtte. I 2023, eller de siste 18 månedene, er det samme tallet 8 000 milliarder. 4 000 av disse milliardene står tyskerne for, altså 50 pst. Det gjør for det første at regjeringens statsstøtte til batterifabriker i Norge blir ganske puslete, men det betyr også at man planmessig kortsletter det indre markedet og de fire frihetene, og det betyr at det er de sterke landene som tar seg til rette på bekostning av de små.

Hvor har det blitt av det frie markedet, konkurransevilkår og innovasjon – og dermed også økonomisk vekst – som muligheter for oss som bor i Europa? EUs svar på dette har i overraskende stor grad vært nye reguleringer, nye initiativ og nye forordninger som ikke bare trekker i ulike retninger, men som kanskje tvert imot trekker i retning av at man ikke får utløst det potensialet som ligger i

Europa. Faktum er at EU som konstruksjon virker dårlig med hensyn til økonomisk utvikling av kontinentet.

Da blir det avsluttende spørsmålet til utenriksministeren: Hvilke trekk mener utenriksministeren å se i Europa som gjør at man – nummer én – anerkjenner den krisen man egentlig står i, og – nummer to – har tenkt å gjøre noe med det? Og, avslutningsvis: Hvilken analyse har utenriksministeren av om det er i norsk interesse å knytte seg stadig tettere til et Europa som ikke leverer på det som er viktigst – utvikling og vekst for alle?

Kamzy Gunaratnam (A) [11:25:29]: Pandemien, krigen i Ukraina, energikrise og urolige markeder som påvirker forsynings sikkerheten, viser at vi må tenke nytt om samfunnssikkerhet og beredskap, herunder også helseberedskap. Derfor legger regjeringen i neste uke fram en helseberedskapsmelding, den første i sitt slag. Vi er nødt til å omstille oss, slik at vi i fremtiden er bedre rustet til å møte kriser og uforutsette hendelser – for vi har vært og er sårbare.

Tenk bare tilbake på koronapandemiens tidlige fase og den usikkerheten som rådde om, når og hvordan vi ville få tilgang på helt nødvendige vaksiner eller nødvendig smittevernustyr. At vi ville få tilgang på dette, var slett ikke selvsagt. Pandemien er et godt eksempel på hvor avgjørende det er at vi har tilgang til legemidler og medisinsk utstyr for å kunne gi helse- og omsorgstjenester. Slik situasjonen er i dag, vil vi ikke klare å sikre denne tilgangen i en eventuell ny krise – og vi vet at den kommer.

For de fleste EU-landene innebar erfaringene fra pandemien en erkjennelse av at man ikke vil klare å håndtere en slik global helsekrise på egen hånd. Det er også bakgrunnen for etableringen av den europeiske helseunionen. Behovet for flere og mer motstandsdyktige systemer og felleseuropeiske løsninger for helseberedskap er kjernen i dette samarbeidet.

Flere av helseunionens tiltak har allerede trådt i kraft i medlemslandene på EU-siden, bl.a. HERA, Health Emergency Preparedness and Response Authority. HERA skal sikre at medlemslandene har tilgang til medisinske mottiltak når forsyningen svikter, eller når Europa er i en krise. HERA skal i både fredstid og krisetid være et bindeledd mellom forskning, utvikling, produksjon, innkjøp og distribusjon av alle medisinske mottiltak, som legemidler og medisinsk utstyr.

EU er vår viktigste partner på helseberedskapsfeltet. Selv om vi allerede i dag deltar i flere relevante fora, som EUs helseprogram, står vi uten formelle rettigheter. Det er verken etablert juridiske forpliktelser eller tilrettelagt for praktiske løsninger for at Norge skal kunne bidra finansielt, delta og motta medisinske mottiltak ved en ny krise. Det gjør oss sårbare.

For Norge er deltakelse i EUs styrkede helseberedskap derfor avgjørende for vår nasjonale beredskap. Regjeringen har besluttet at Norge skal arbeide for full norsk deltakelse i EUs styrkede helseberedskap. Det er helt nødvendig. For framtidige kriser må internasjonalt samarbeid på helseområdet være forberedt og formalisert, og vi må være en del av det. Det har erfaringene fra pandemien vist oss.

Hårek Elvenes (H) [11:28:54]: Først vil jeg minne representanten Tybring-Gjedde på at Norges inntreden i Det europeiske forsvarsfondet var et resultat av forhandlinger, en langtidsplan som også Høyre sluttet seg til.

Jeg vil takke utenriksministeren for en meget grundig og innsiktsfull redegjørelse, som bærer preg av en grunnleggende tro på det europeiske fellesskapet. Det går en rød tråd gjennom redegjørelsen. Vi ser et EU med initiativ og gjennomføringskraft. Politiske initiativ tas på løpende bånd knyttet til klima, miljø, helseberedskap, sikkerhet osv., utfordringer som må løses i fellesskap der enkeltland kommer til kort fordi utfordringene er grenseoverskridende. Å stå alene er sårbart. Det viste pandemien til fulle for Norges del.

EU-samarbeidet utvikler seg på stadig nye områder. Det tjener ikke Norge at dette samarbeidet i stor grad utvikler seg på områder utenfor rammen av EØS-samarbeidet. Vi ser nå et EU som setter klarere grenser mellom hva det betyr å være utenfor EU og innenfor EU.

Det er nytt, i hvert fall for meg, at Arbeiderpartier-Senterparti-regjeringen er så tydelig på de utfordringene dette skaper for utenforlandet Norge. Jeg håper at dette budskapet også fanges opp av det offentlige utvalget som regjeringen har nedsatt, som skal utrede handlingsrommet i EØS-avtalen. Det kan fort bli spennende lesning.

I en tid med krig i Europa igjen er det betimelig å minne om hvorfor EU ble stiftet. På ruinene av et krigsherjet Europa vokste EU fram. Den europeiske kull- og stålunionen, inngått av syv land i 1951, var det første steget mot et integrert Europa. Stål og kull ble underlagt overnasjonal kontroll for å unngå enda et våpenkappløp i Europa.

Uansett EU-standpunkt er det hevet over enhver tvil at EU har vært en pådriver for fred, forsoning og demokrati i Europa. Stadig flere nasjoner banker på EUs medlemsdør. Det er grunnleggende positivt, men det er heller ikke uproblematisk. Det verdimeslige spennet i fellesskapet kan bli stort og vanskelig å håndtere. Ungarns negative demokratiske utvikling er et tankekors i så måte. Men la oss håpe at det er bedre å være innenfor enn utenfor. Det bør være en ledetråd når disse søknadene skal behandles.

EU og EUs medlemsland har så langt bidratt ved å støtte Ukraina i størrelsesorden 76 mrd. euro. Det er et usedvanlig sterkt uttrykk for europeisk samhold og vilje til å stille opp for Ukraina i en skjebnetid for Europa, for å bruke statsministerens egne ord. Men penger må omsettes i kampkraft. Som representanten Melby var inne på, uttalte Tysklands forsvarsminister tidligere i uken at EU ikke klarer å oppfylle løftet om en million artillerigranater til Ukraina innen 23. mars neste år. Ukraina trenger mer ammunisjon, og de trenger mer ammunisjon raskt.

I redegjørelsen 2. mai fra daværende utenriksminister Anniken Huitfeldt ble det løftet fram at det er kontrahert ammunisjon fra Nammo for 4,3 mrd. kr. Utenriksminister Barth Eide er inne på det samme. Under budsjettøringen kom det fram at det kun er kontrahert ammunisjon for 1,9 mrd. kr, og at dette er langt fra tilstrekkelig for å generere nok overskuddskapital til Nammo for å kunne gjøre de nødvendige investeringene som må til i økt produksjonskapasitet. Her må det helt andre grep til. Skal Nammo være i stand til å oppfylle sin del av den europeiske etterspørselen, blir dette for smått. Dette handler også om europeisk solidaritet.

Tryggheten i Europa er basert på NATOs militære kraft og EUs politiske makt. Vi ser et Europa og et EU som samordner sin utenrikspolitikk i sterkere grad. I lys av de problemstillingene som utenriksministeren har trukket opp i sin redegjørelse, de utfordringene det er for Norge ved å stå utenfor når så mange av initiativene nå fra EU ligger utenfor EØS-avtalen, burde man kanskje ha kommet med en tilleggsbestilling til det utvalget som er nedsatt, der man faktisk går inn og utreder hva et fullt ut medlemskap betyr for Norge. Om ikke en tilleggsbestilling er mulig, kan man jo eventuelt nedsette et nytt utvalg.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten [11:34:00]: Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Sveinung Stensland (H) [11:34:23]: Da Norge for vel tre år siden kom i den mest alvorlige krisen vi har sett siden den andre verdenskrigen som følge av covid-19-pandemien, var det EU som sikret Norge tilgang på vaksiner gjennom EØS-avtalen og god hjelp fra Sverige. Det var også EØS-avtalen som gjorde at Norge ble unntatt fra EUs restriksjoner på eksport av smittevernutstyr i mars 2020, slik at smittevernutstyr kom inn i landet og kunne tas i bruk på sykehjem, sykehus og fastlegekontorer.

Koronapandemien tydeliggjorde at vi trenger mer internasjonal solidaritet og mer multilateralt samar-

beid, ikke mindre. Ingen land kan løse en pandemi alene, og et lite land som Norge er spesielt avhengig av samarbeid med andre land. Derfor er det bekymringsfullt at forhandlingene om norsk deltagelse i EUs myndighet for helseberedskap og krisehåndtering, kalt HERA, ennå ikke har kommet i gang. HERA ble opprettet i 2021, og ved neste krise er det HERA som vil ha ansvaret for både utvikling, produksjon, anskaffelse og distribusjon av alt fra vaksiner til utstyr for å dekke Europas behov.

Det var EU som sikret Norge koronavaksinen. Det er ikke sikkert vi er like heldige neste gang. Norge trenger tilgang til kunnskapen og musklene i HERA både for å forebygge og for å håndtere alvorlige helsekriser, som vi vet vil komme også i framtiden.

Det er ingen hemmelighet at det er stor uenighet blant regjeringspartiene i EU-spørsmålet. Senterpartiets politikk er å bryte bånd framfor å styrke samarbeidet med EU, et samarbeid vi er avhengig av for å kunne trygge landets innbyggere i en helsekrise. Høyre frykter at Senterpartiets EU-motstand forsinket regjeringens arbeid for deltagelse i det som landets helseminister omtaler som det viktigste organet for å trygge befolkningen i en helsekrise.

På tross av at helseministeren er tydelig på at Norge ønsker full tilknytning til HERA, har ikke regjeringen kommet i gang med formelle forhandlinger med EU om en egen avtale. Det kan bli krevende for Norge å bli enig med EU om norsk deltagelse i HERA dersom landets regjering ikke klarer å bli enig med seg selv.

Dette handler om beredskap, det handler om liv og helse. Argumentet som framføres her om at forhandlingene ikke har startet, holder ikke. Vi er mye mer avhengig av EU enn de er av oss. Vi kan ikke vente lenger, vi må komme i gang. Det er ikke engang sikkert at EU vil godkjenne at ikke-medlemmer blir med i HERA-samarbeidet.

Norge må være mer frampå i alle europaspørsmål og ikke minst i dette spørsmålet. Vi kan ikke ta for gitt at EU stiller opp slik de gjorde sist. Det var et sterkt påtrykk fra Sverige som hjalp oss sist, og det var bare flaks – jeg vil kalle det det – at vi fikk så rask tilgang på vaksiner. Vi kan ikke basere oss på flaks. Vi må basere oss på samarbeid, og vår nærmeste allierte er Europa.

Olve Grotle (H) [11:37:32]: I utgreiinga frå utanriksministeren blei det orientert om at Noreg er i forhandlingar med EU om å forbetre handelsregimet for sjømat, og at forbetra marknadstilgang er ein føresetnad for ei ny avtale om EØS-midlar. Ministeren kom òg inn på at Noreg er den største leverandøren av sjømat i EU, at forbrukarane i EU ønskjer trygg og sunn norsk fisk, og at norsk sjømat bidreg til vesentleg økonomisk aktivitet og sysselsetjing i EU. Norsk sjømatproduksjon

gjev vidare både forsyningsikkerheit, autonomi og robustheit i Europa. Med alt dette sa utanriksministeren at det difor er eit paradoks at norsk sjømat møter eit meir komplekst tollregime i EU enn hos andre frihandelspartnarar.

Under Sjømat Norge sitt fiskeriindustrieminar nyleg stod dette temaet på dagsordenen. Her blei det opplyst at Noreg i fjor eksporterte over 850 000 tonn fersk og fryst laks til EU, mens det av røykt laks berre blei eksportert 586 tonn. Ein viktig grunn til dette er at røykt laks har ein toll på 13 pst., mot 2 pst. på fersk og fryst laks. Når det gjeld sild, blei det eksportert nærmare 250 000 tonn fersk og fryst sild med ein tollsats på 15 pst., medan det blei eksportert 16 000 tonn tilarbeidd sild med ein tollsats på 20 pst.

Tollsatsar som dette er eit stort hinder for tilarbeiding av norsk sjømat og fører til redusert verdiskaping, færre arbeidsplassar og mindre aktivitet langs kysten vår. I rapporten «Grønn verdiskaping og økt bearbeiding i sjømatindustrien» frå 2022 går det fram at styrkt marknadstilgang og reduserte tollsatsar er svært viktige, men at dette krev at myndighetene i langt større grad enn til no er villige til å prioritere marknadstilgang for sjømat i arbeidet med handelsavtaler. Men regjeringa gjer det motsette. Samtidig som ein altså vil krevje reduserte tollsatsar for norsk sjømat til EU, styrkjer regjeringa tollvernet på norske landbruksprodukt og varslar at det òg vil skje med fleire produkt.

Tollgrepa til regjeringa har blitt møtt med sterk kritikk frå Norges Fiskarlag, Sjømatbedriftene, Sjømat Norge og andre. NUPI-forskar Arne Melchior er ifølgje Fiskeribladet òg tydeleg på at slike einseitige tollgrep frå norsk side for landbruksprodukt er uheldige, og han trur at dette vil kunne skape kraftige reaksjonar i EU.

Dessverre ser tollkritikken ikkje ut til å gjere inntrykk på regjeringa, som i realiteten dermed nedprioriterer sjømat og sjømatnæringane våre – eller som Fiskeribladet på leiarplass korrekt har sagt:

«Å skape nye tollmurer er ikke det vi trenger.

Dessverre virker det som om regjeringen ikke inner ser dette.»

Ove Trellevik (H) [11:40:50]: EU har dei siste åra akselerert satsinga på meir fornybar energi og klimaomstilling. Fleire tusen terawattimar med energi frå russisk gass og kol skal erstattast. Den omfattande Klar for 55-pakka vert no behandla, vedteken og gjennomført usedvanleg raskt i EU, nettopp fordi me usedvanleg raskt treng å kutta utsleppa våre og få meir energi. Det vert då endå vanskelegare for Noreg å stå utanfor.

Jobben til regjeringa er å sikra at Noreg er rigga for å handtera det markant auka tempoet og den tverrsektorielle politikktutviklinga me ser frå EU. Dessverre viser

det seg å vera vanskeleg for Arbeidarpartiet å føra ein heilskapleg og ansvarleg nærings-, energi- og klimapolitikk når dei samarbeider med eit EU-skeptisk senterparti.

Klimasamarbeidet med EU er på mange måtar eit kaldtbord, der ein vel dei delane ein likar. Det er eit heilskapleg system. Men no har me sett fleire gonger at regjeringa ikkje klarar å avklara Noreg sin posisjon til viktige lover frå EU, og Noreg heng etter i implementeringa.

Det eine er CBAM, den nye karbontollen til EU, som skal hindra at europeisk industri flaggar ut på grunn av høgare kvotepris. Det er ikkje ønskjeleg at Noreg vert ei frihamn for varer frå land med dårleg klimapolitikk i konkurranse med norsk næringsliv. Likevel har ikkje regjeringa klart å bestemma seg for om Noreg er med eller ei. Dette er ein trussel for norsk industri. No er ein toårig prøveperiode i gang. Norsk industri, som leverer rundt 40 pst. av aluminiumen og silisiumet til Europa, får ikkje vera med og hausta erfaringar. Det er dårleg nytt for Noreg.

Det reviderte regelverket til EU for skog- og arealbruk er eit anna eksempel. Eit norsk nei kan setja heile eller delar av EØS-avtalen i fare, for klimaavtalen er ein del av EØS. Senterpartiet har likevel sett foten ned. Regjeringa ber no om fullmakt på 3 mrd. kr for å kjøpa skogkredittar i EU, men har ikkje avklart kva posisjonen til Noreg er.

Det tredje er rein energi-pakka, som inneheld sterkare forbrukarrettar i strømmarknaden, reglar som fremjar fornybar energi, og ei rekkje reguleringar som er viktige for norsk leverandørindustri å verta omfatta av samtidig som EU, dersom dei skal vareta konkurransekrafta si.

Det fjerde er alle forordningane som kjem innan sirkulær økonomi. EU er i ferd med å vedta ei omfattande pakke med eit forsterkt produktrammeverk og nye krav til emballasje, batteri og byggevarer. Noreg har ikkje sett i gang nokon parallelle prosessar. Regjeringa har foreløpig ikkje levert eit einaste tiltak for å få ein meir sirkulær økonomi.

Eg synest utanriksministeren hadde ei god orientering tysdag, med ein tydeleg og varm bodskap for EU, men realiteten i regjeringa er noko anna. Det svekkjer dessverre konkurranseevna og gjer det mindre føreseieleg for norsk næringsliv og industri.

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:44:12]: Jeg har først en refleksjon om den diskusjonen som har gått om hva selve EØS er. Det er framført fra representanten Marhaug at dette er et dypt liberalistisk prosjekt som går ut på deregulering. Vi hørte fra representanten Borten Moe et innlegg som påpekte at det er svært mange regler, mye stat, mye statsintervensjon i EU, og

at det er en del av EUs problem. De to kan jo ikke være riktig samtidig. Det må være enten det ene eller det andre – eller kanskje, som jeg vil anføre, noe midt imellom.

Det er i hvert fall ingen tvil om at sammenlignet med det EU vi så utvikle seg under Jacques Delors' tid – en periode hvor alle vestlige land drev og deregulerte markedene – har vi nå sett et EU som er mye mer opptatt av å ha en mye sterkere, retningsgivende næringspolitikk, regler for stadig flere ting. EØS-avtalen – pluss de over 70 tilleggsavtalene – dreier seg om veldig mye mer enn en handelsavtale – veldig mye mer enn en handelsavtale. Det er gjerne det som framsettes som alternativet til EØS-avtalen, som beskrives som en handelsavtale, hvor mange av EØS-motstanderne ønsker en handelsavtale isteden. Her tror jeg det kan være lurt at vi alle nå ser hen til hva som har skjedd siden sist og siden forrige sett med talepunkt ble skrevet. Det er også litt av poenget med å ha disse redegjørelsene og disse samtalene.

Så til det litt mer konkrete. Trellevik var innom grønn giv, CBAM og ETS – eller kvotesystemet. Regjeringen har nettopp lagt fram for Stortinget det vi mener hastet aller mest, for det utvidete kvotesystemet skjer fra 1. januar, og det ville vært svært problematisk om Norge ikke var med i det. Derfor anbefaler vi full deltakelse i det utvidete kvotesystemet. Hvis vi nå samarbeider godt med Stortinget og Stortinget tar de beslutningene vi har foreslått, vil vi kunne inngå i det fra 1. januar, sammen med alle de andre partnerne i EØS.

Når det gjelder karbongrensejusteringsmekanismen, eller CBAM, er det riktig at det blir en prøveperiode fra 1. januar, men det skal ikke betales noe før etter flere år. Det er der mest for å teste bedriftenes evne til å registrere innkommende karbonhistorikk, og så er det flere år fram før man faktisk vil innføre systemet fullt ut. Det er viktig at vi har avklart vår posisjon raskest mulig, men det er ikke et problem at det ikke er ferdig til 1. januar, slik det ville vært med ETS. Finansministeren har nylig kunngjort at man nå går i samtale med EU-landene for å se på en mulig norsk tilkøpling til nettopp CBAM. Det mener jeg er riktig, og da kommer vi tilbake til det når den utredningen er gjort.

Når det gjelder Grotles poeng om sjømat, er det noe som står høyt på vår agenda. Vi ønsker å bedre adgangen til norsk sjømat på det europeiske markedet.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [11:47:34]: Først en liten hilsen til representanten fra Høyre, som hevdet at regjeringen støttet EDF-deltakelse. Jeg står her med en pressemelding hvor det står at regjeringen ikke ville være med. Det står i Forsvarets forum at Fremskrittspartiet presset igjennom norsk deltakelse. Så snudde regjeringen like etterpå og støttet det. Det har jeg mye

dokumentasjon på, så jeg kan godt sende det til representanten fra Høyre, hvis han ønsker å få det. Når man sender en pressemelding, Forsvarets forum bekrefter dette, regjeringen bekrefter dette, Frank Bakke Jensen støttet ikke en tiltredelse, og så snur regjeringen etterpå – det var Fremskrittspartiet og Arbeiderpartiet som fikk dette til. Det er for så vidt ikke veldig viktig, men jeg synes ikke man skal endre historien når den faktiske historien er slik som jeg nevnte nå.

Tilbake til debatten: Man snakker om at vi trenger å være medlem og tilknyttet EU fordi norsk næringsliv drar fordeler av det, osv. Jeg og Fremskrittspartiet tror ikke på at om man signerer et papir, kommer norsk næringsliv mer med. Jeg tror at vi har noe å tilby. Vi har mye å tilby fra Norge. Vi har naturressurser, vi har også mye kunnskap, teknologi, ikke minst når det gjelder forsvarindustri, og vi har det også på andre områder. Da vil EU ha et behov for vårt bidrag. Vi ser hvordan vi er konkurransedyktige i USA – i USA, et voldsomt marked. Vi kan levere. Kongsberg er større i USA enn de er i Norge. Vi er konkurransedyktige mange steder i verden. Å tro at man blir konkurransedyktig av å signere et papir, er feil. Det vi må gjøre, er å bevise at vi kan bidra med noe til EU, og det gjør vi på område etter område etter område. Det er positivt. Norsk næringsliv skal vi ikke snakke ned. Vi skal snakke det opp og ikke hevde at de er avhengige av noen andre for i hele tatt å kunne konkurrere. Vi kan levere, vi kan produsere, vi har teknologiutvikling, vi har gode forskningsmiljøer, og vi har noe å bidra med. Da får vi til et samarbeid. Når vi har gjenkjøpsavtaler på forsvarssiden, leverer vi konkurransedyktige komponenter som amerikanerne ønsker fordi vi er best. Er vi best, så får vi kontrakter. Det hjelper ingenting å være nest best og ha en avtale skrevet på et papir. Vi er best, da får vi kontrakter, og EU åpner sine markeder.

Mari Holm Lønseth (H) [11:50:09]: Verden blir stadig mer urolig, og det er mange mennesker som blir tvunget på flukt fra krig og konflikt. Rekordmange mennesker, over hundre millioner, er nå på flukt, og de fleste av dem befinner seg i sitt eget hjemland. Det er nå også en krig på vårt eget kontinent som gjør at millioner av ukrainere har måttet søke beskyttelse i andre europeiske land. Flere titusener av dem har funnet veien til Norge. Samtidig som flere land i Europa, også Norge, opplever at kapasiteten til å ta imot flyktninger begynner å bli presset på grunn av den krigen vi opplever, øker også stadig presset mot Europas yttergrense. Nå er ankomstene til Europa på det høyeste nivået siden flyktningekrisen i 2016. Det var nesten 1 million mennesker som søkte asyl i EU, Norge og Sveits i 2022, og det var en økning på nesten 50 pst. fra året før. Hittil i år

ser vi også en stor økning i antallet asylsøkere som kommer til Europa.

Dette gir store lidelser for de menneskene som har lagt ut på flukt. Mange av dem legger også ut på en farefull ferd over Middelhavet. Fram til september i år hadde over 150 000 migranter forsøkt å ta seg over Middelhavet, og flere tusen av dem har mistet livet, som de hadde lagt i hendene på kyniske menneskesmuglere i håp om å komme til Europa.

Høyt migrasjonspress skaper også utfordringer for en rekke europeiske land. Ukontrollert innvandring kan bidra til både destabilisering og uro, og viljen til å ta imot flyktninger som trenger beskyttelse, kan bli truet hvis man ikke klarer å håndtere innvandringen som kommer. For å holde kontroll med innvandringspolitikken og ha god beredskap også i Norge er vi helt avhengige av at land i Europa samarbeider og har et effektivt system for kontroll av hvem som oppholder seg på kontinentet. Vi må også ha et tettere samarbeid med EU på dette området. Gjennom utveksling av informasjon mellom ulike land kan vi f.eks. avdekke kriminelle nettverk, hvor enkeltpersoner også opererer med flere ulike falske identiteter. Vi er også nødt til å sørge for rask retur av personer som ikke har krav på beskyttelse, og forhindre sekundærbevegelser på kontinentet. Mangel på gode retursystemer kan føre til mer kriminalitet og at asylsystemet også blir undergravet på sikt.

Derfor er det nå svært positivt at EU har kommet et godt stykke på vei med å bli enige om den nye migrasjon- og asylopakten. Den er det veldig viktig at vi i Norge også er tett på for å påvirke andre land til å føre en mer ansvarlig politikk som forhindrer sekundærbevegelser og gir beskyttelse til dem som trenger det, men ikke minst for at vi står sammen om å forhindre migrasjon.

Marit Arnstad (Sp) [11:53:29]: Etter å ha hørt disse debattene over noen år har de en tendens til å utvikle seg på akkurat den måten vi nå ser: En rekke Høyre-representanter kommer med nærmest panegyrisk hyllest til EU, samtidig som partiet prøver å sette merkelapper på Senterpartiet. Representanten Stensland og utenriks- og forsvarskomiteens leder var i den kategorien. Komiteens leder etterlot et inntrykk av at noen i denne salen skulle ønske minst mulig samarbeid med EU. Det er ingen i denne salen som ønsker «minst mulig samarbeid med EU».

Senterpartiet for sin del ønsker et godt og fornuftig samarbeid med EU og andre europeiske land, og vi mener at det må skje i tråd med det et stadig flertall i Norge ønsker, og det flertallet i Norge har stadfestet gjennom 40 år, er at en ikke ønsker å bli medlem av EU. Da må vårt samarbeid med EU ta utgangspunkt i det faktum.

Vårt samarbeid med EU må skje fra sak til sak og på en måte som ikke svekker det norske folkestyret. Det er et annet viktig moment. Vårt forhold til EU må ivareta norske interesser, og det gjelder kanskje særlig på områder som angår norske naturressurser, norsk matproduksjon og norsk energiproduksjon ikke minst. Jeg synes det er viktig å understreke akkurat det.

Vi samarbeider godt på mange områder. Og jeg tror også det er viktig, som utenriksministeren har vært inne på, at en i tida framover sorterer mer mellom det som er greit å få unna av den restansen, og det som vi i større grad må drøfte hvordan vi skal klare å ivareta norske interesser knyttet til.

Senterpartiet sitter i en regjering basert på EØS-avtalen. Det vil være å slå inn åpne dører å komme med noen kommentarer om akkurat det, men vi sitter i en regjering som har sagt nei til norsk medlemskap i EU. Høyresidens forhold til EU derimot skal det bli veldig interessant å følge i det neste året. Hva blir samarbeidet mellom Fremskrittspartiet på den ene siden og Høyre og Venstre på den andre siden, når Høyre og Venstre nå i stadig større grad, ikke minst utenriks- og forsvarskomiteens leder, tar til orde for et norsk EU-medlemskap? Hva som blir høyresidens linje i disse spørsmålene framover, skal bli utrolig interessant å se. Senterpartiet på sin side er ærlig på at vi sitter i regjering basert på EØS-avtalen. Samtidig sitter vi i en regjering som har forpliktet seg til å ikke søke EU-medlemskap. Det er en avklart, grei og ryddig linje.

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:56:23]: Jeg vil gjerne understreke veldig sterkt dette som representanten Arnstad nå nettopp minnet om: Vi styrer på basis av at vi ikke skal søke medlemskap i EU – i tråd med det som lenge har vært flertallssyn i det norske folk, og vi skal ha et nært samarbeid gjennom EØS, som også har massiv støtte både i befolkningen og i denne salen. Det er grunnlaget for hele politikken vår og også for hele redegjørelsen som vi nå diskuterer. Det er viktig.

Innenfor den tilknytningsformen er det f.eks. absolutt og betydelig rom for å beskytte norske landbruksprodukter. Det har jeg en god del erfaring med, for vi økte den berømte ostetollen i min forrige runde som utenriksminister. Vårt forhold til EU ble da beskrevet fra Høyre som nærmest en katastrofe. Det er riktig at det vekket en del misnøye i Brussel, men etter en del samtaler med daværende handelskommissær fikk jeg overbevist ham om at dette hadde vi full rett til, for dette er også litt av forskjellen på medlemskap og EØS, at vi nettopp har muligheten for å sørge for at vi har et landbruk i hele landet basert både på et høyt subsidienivå og tollvern. Det norske tollvernet er ikke spesielt stort hvis man ser på all mat, men det er det på de matvarer som det går an

å produsere i Norge. Vi importerer en god del av det vi spiser, fordi det er varer som ikke produseres i Norge. Så jeg er veldig trygg på at det vi ser for oss å gjøre på dette feltet, er helt i tråd med både EØS-avtalens ord, intensjon og norsk praksis – så er det også sagt.

Flere representanter har med rette tatt opp det problemet som vi ikke kan beskrive som etterslep, men at vi kommer i etterkant. En strukturell side ved EØS-avtalen er at først må EU blir ferdig, så tilpasser vi oss i EØS. Den delen av tilpasningen som skjer gjennom EØS-komiteen, må per definisjon komme etterpå. Det er slik EØS-avtalen er laget. Men påvirkningen kan komme før. Veldig mye av det som var budskapet i min redegjørelse, er at det er et stort rom for fra norsk side å gå inn og sette fokus på det vi er opptatt av – norske perspektiver, norsk innsikt og kunnskap, og det er det vi ofte mangler. Det vi har sagt i skiftende regjeringers europautredninger at vi skal bli flinke til, men som ingen av oss har vært flinke nok til faktisk å gjøre, er å påvirke før beslutningen er tatt. For når den er tatt, er det ikke en ny diskusjon om beslutningens innhold med EØS-landene. Da er det et spørsmål om hvordan vi tilpasser oss til det som Europa, Det europeiske råd, Kommisjonen og Europaparlamentet har blitt enige om, og det er viktig.

Borten Moe spurte om hvorfor det er viktig å styrke samarbeidet med EU sett i forhold til den litt pessimistiske beskrivelsen av vekst. Nå mener jeg at den ville sett mye gunstigere ut hvis man så på kjøpekraftjustert økonomi, men jeg vil nevne digital agenda, grønt skifte og kvaliteten på vekst, hvor jeg mener at verken Kina eller USA har noe særlig å stille opp med mot en mer europeisk tilnærming.

Ine Eriksen Søreide (H) [11:59:54]: Jeg vil takke for en god og interessant debatt. Jeg synes det er interessant å se hva som nå skjer i forbindelse med at regjeringa har økt tollsatsen og importvernet på en del grønnsaker fra EU, knyttet til det utenriksministeren la mye vekt på i sin redegjørelse, nemlig at EU nå kobler sammen ulike politikk- og forhandlingsområder på en måte vi strengt tatt ikke ønsker, og som har blitt vanligere for EU nå i det siste.

Grunnen til at jeg tok ordet, var representanten Tybring-Gjeddes siste innlegg, hvor han sier at det å tro at man blir konkurransedyktig av å signere et papir, er feil. Det er jeg grunnleggende sett uenig i. Han brukte flere eksempler, nemlig at vi har gode teknologimiljøer, gode råvarer osv. – det er jeg absolutt helt enig i – og at vi har teknologi som f.eks. amerikanerne ønsker, og at vi er konkurransedyktige med det på det amerikanske markedet. Men det er altså én del av norsk eksport til ett land. EØS-avtalen gir oss jo både markedsadgang og det å kunne behandle 450 millioner mennesker som vårt

eget hjemmemarked. Det er en veldig mye bredere og veldig mye viktigere handelsavtale i det store og hele, rett og slett fordi den ordner stort sett alt vi har av eksport i våre nære markeder.

Cirka 70 pst. og vel så det av eksporten vår går til EU, og nettopp derfor er EØS-avtalen så uhyre viktig. Det er ikke noe forbud mot å eksportere til EU uten EØS-avtalen, men det er da på helt andre vilkår. Det at vi har felles standarder og felles vilkår som gjør at norske varer kan flyte like fritt som svenske og tyske varer, det at vi har akkurat de samme vilkårene for å eksportere til Belgia som det Tyskland har, er selvfølgelig en enorm fordel for norsk næringsliv. Jeg har heller ikke hørt mange i norsk næringsliv som mener at det vil være en god idé å si opp EØS-avtalen.

Det er også viktig, som utenriksministeren er inne på både her og i redegjørelsen sin, å få bukt med etterslepet. For det er helt riktig som utenriksministeren sier, at prosessen er som den er, men når prosessene da er fullført i EU, må vi være raske. Et eksempel på det er en hel næring, finansnæringen, som er bekymret for de konkurranseulempene de nå får fordi man ikke har implementert de rettsaktene på finansmarkedsområdet som er viktige for at de skal ha like konkurransevilkår i en veldig konkurransedrevet bransje i Europa.

Presidenten [12:02:24]: Representanten Christian Tybring-Gjedde har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [12:02:33]: Jeg ønsker bare å understreke at Fremskrittspartiet er for EØS-avtalen, og det jeg siktet til, var alle disse programmene som vi angivelig ikke får komme inn i. Det er de signaturene jeg var ute etter. Jeg er helt enig i at det er bra å ha like betingelser for konkurranse sånn sett, men at vi ikke kan delta i programmer fordi vi ikke er flinke nok eller signerer et papir, tror jeg ikke noe på. Jeg tror at EU ønsker oss velkommen i disse programmene hvis vi kan bevise at vi har noe å tilby. Det er helt uavhengig av EØS-avtalen. EØS-avtalen er bra for Norge; den støtter Fremskrittspartiet.

Presidenten [12:03:10]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [12:03:14]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2023 under Samferdselsdepartementet (tilskot til godstogselskap etter ekstremværet «Hans») (Innst. 41 S (2023–2024), jf. Prop. 141 S (2022–2023))

Presidenten [12:03:29]: Etter ynske frå transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Geir Inge Lien (Sp) [12:03:59] (ordførar for saka): Ekstremværet «Hans» har kosta det norske samfunnet dyrt og vart ei ubehageleg påminning om kor sårbar infrastrukturen vår er. Ei av dei viktigaste jernbanestrekningane i Noreg vart sett ut av spel då Randklev bru kollapsa. Når Rørosbanen har avgrensa kapasitet, kjenner både passasjerar og operatørar det på kroppen.

Togselskapa som driv med persontransport, får alleie dekt dei økonomiske tapa sine gjennom avtalar med Jernbanedirektoratet, men dei som driv med gods, har ikkje slike avtalar. Tog og bane er ikkje noko ein berre bestiller og får levert i morgon. Å drive med gods på jernbane krev langsiktig planlegging og vilje til å ta risiko. Det er faktisk berre to aktørar igjen i Noreg i dag, Onrail og CargoNet. Då skjønar vi at det er ein tøff marknad, og at vi må hegne om dei.

Regjeringa har varsla at arbeidet med å få på plass ei haldbar løysing på Dovrebanen har høgaste prioritet frå eit samla jernbanemiljø i Noreg. I mellomtida må vi ta vare på dei som tør å satse. Eg er difor glad for at ein samrøystes komité står bak innstillinga i dag, og takkar komiteen for samarbeidet når vi no legg 120 mill. kr på bordet for å sikre at godsoperatørane òg vert kompenserte for tapet dei vert påførte i tida då Dovrebanen er stengd.

Trond Helleland (H) [12:05:55]: Høyre slutter seg til innstillingen – den er som sagt enstemmig.

Vi kunne ha gjort dette til en lang debatt om hva som skjedde med Randklev bru. Det har vi hatt før, og vi kommer til å ha det siden. Jeg vil bare konstatere at her blir det gitt en erstatning, noe som er viktig.

Så har flertallet, det vil si regjeringspartiene og SV, noen merknader som handler om jernbanereformen og at den har skylden for det meste. Det kunne vi også ha brukt lang tid på å diskutere, og det har vi diskutert mange ganger før. Jeg konstaterer at vi er uenige om det, og jeg tror ikke det er organiseringen av jernbanen som har ført til at broen raste sammen, det var det ekstremværet som gjorde.

Rutiner og gjenoppbygging og andre saker knyttet til det vil vi også komme tilbake til senere i Stortinget, så jeg bare konstaterer at vi slutter oss til innstillingen. Det

er viktig at godsselskapene får en erstatning, og det er viktig at en nå får på plass en løsning så raskt som mulig.

Frank Edvard Sve (FrP) [12:07:16]: Vi frå Framstegspartiet sluttar oss også til tilrådinga i saka, men vi har vore tydelege på at det er uholdbart at ein ikkje får på plass ei midlertidig løysing for Randklev bru mykje raskare enn det ein har gjort, og vi har også vist til det framlegget vi hadde i trontaledebatten.

Her er det kompensasjon til operatørane for det som ekstremværet «Hans» har påført. Men det ein må vere klar over, er at det er langt fleire det får negative konsekvensar for – og store kostnader – når f.eks. Randklev bru ramlar ned og togtilbodet nord-sør i Noreg stoppar fullstendig opp. I mitt fylke har vi Raumabanen. Det er sjølv sagt ingen tog som kjem derifrå og sørover, for den brua er stengd. Det rammar sjølv sagt næringslivet indirekte ganske brutalt etterpå, så her er det ekstra kostnader på ei rekkje andre område der ein vel også burde kompensert etter kvart, noko som ikkje ligg i denne saka.

Det er openbert ein debatt som vi kjem til å kome tilbake til, nemleg: Kvar er beredskapen? Korleis er det mogleg at vi ikkje har beredskap verken på det vi såg rundt Tretten bru, eller no rundt Randklev bru? Etter hendingane står ein der på bar bakke og er altså ikkje i stand til å få på plass alternative løysingar raskare enn det ein faktisk gjer. Det er bekymringsfullt, og det er uholdbart at beredskapen er så dårleg i Noreg at ein ikkje klarer å handtere uføresette hendingar av ein slik karakter. Det er utilstrekkeleg, det er uholdbart, vi kan ikkje ha det slik, og det må verte ein etterfølgjande debatt om korleis vi kan stille oss betre med omsyn til å møte vanskelege og store utfordringar.

Det er ein debatt det kjem til å verte meir rundt seinare, så det skal eg ikkje ta vidare her no. Det er som sagt ei samrøystes innstilling, som vi sluttar oss til.

Jone Blikra (A) [12:09:43]: Regjeringen vil tilrettelegge for mer gods på bane. Det er viktig, ikke minst i et klima- og miljøperspektiv. Tilskuddet vi nå behandler, er helt nødvendig og riktig for å sørge for å sikre selskapene og en fortsatt prioritering av gods på bane i framtiden. Samtidig tar regjeringen ansvar i den utfordrende tiden som godsoperatørene nå har. Ordningen er blitt tatt godt imot og er et godt virkemiddel for å komme over den vanskelige tiden. En understreker ikke minst at også for framtiden vil dette være viktig for å sikre selskapene en fortsatt god driftssituasjon for mer gods på bane.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:10:52]: Kollapsen av Randklev bru har hatt alvorlige konsekvenser for godstrafikken på Dovrebanen, og det har fått følgekonskvenser for godstransporten i øvrige deler av landet

vårt. Så mye gods som mulig er flyttet over på Rørosbanen, og persontrafikken på banen er redusert for å gi plass til flere godsavganger. Rørosbanen kan likevel ikke erstatte alt godset som ble fraktet på Dovrebanen. Derfor har Regjeringen gått inn for å gi godstogselskapene som er rammet av brukkollapsen på Randklev bru, kompensasjon.

Det var tidskritisk å støtte godstogselskapene. Derfor benyttet regjeringen seg av anledningen bevilgningsreglementet gir, til å pådra utgifter uten dekning i bevilgning fra Stortinget. Slike utgifter skal begrenses til det som er strengt nødvendig. Utgifter som er pådratt innenfor denne fullmakten, inngår i forslaget til bevilgning på 120 mill. kr for 2023. Regjeringen har i tillegg foreslått en bevilgning på 150 mill. kr til å støtte togselskapene første halvår 2024.

Regjeringen legger dermed til rette for at godstransporten på bane opprettholdes i så stor grad som mulig. Uten støtteordningene ville vi kunne risikert konkurser i bransjen, og en kunne også risikert at godstrafikken på banen ville stabilisert seg på et lavere nivå enn før brukkollapsen. Det er positivt at en samlet komité slutter seg til regjeringens forslag om å støtte godstogselskapene så lenge det ikke er mulig å frakte gods på Dovrebanen.

Regjeringen ønsker å legge til rette for at jernbanen kan ta en større del av godstrafikken, dette gir bedre trafiksikkerhet og er miljøvennlig. Det er altså helt nødvendig å støtte godstogselskapene så lenge det ikke er mulig å frakte gods på Dovrebanen.

Regjeringen legger fram forslag til ny nasjonal transportplan for 2025–2036 på vårparten. Her vil vi vurdere tiltak som gir bedre kapasitet for godstransport på bane og dermed bedre lønnsomhet for bransjen. Selv om vi selvfølgelig skulle vært ekstremværet foruten, så viser også vedlikehold og fornying av jernbanen at det har hatt en effekt. Under flommen i 2013 var det 200 skadesteder og 70 stoppende feil. I ettertid er det gjort mye for å øke kapasiteten til stikkrenner, rassikring og andre tiltak som gir bedre håndtering av store vannmengder. Dette førte til at det kun var 14 skadesteder og 7 stoppende feil under ekstremværet «Hans», selv om vannmengdene var betydelig større.

Presidenten [12:13:44]: Det vert replikkordskifte.

Frank Edvard Sve (FrP) [12:13:57]: Eg høyrde kva statsråden sa om problematikken med Randklev bru, men statsråden var ikkje inne på noko om beredskap og korleis ein møter slike hendingar som det har vore både på Tretten bru og på Randklev bru. Eg opplever at ein har dårleg beredskap, at ein kjem seint i gang, og det får store konsekvensar på grunn av langvarig stenging av viktig infrastruktur.

Spørsmålet mitt til statsråden er: Kva har statsråden gjort for å betre beredskapen, beredskap som er heilt nødvendig når slike hendingar oppstår?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:14:39]: Hendelsene er ikke like. Et eksempel som sjelden trekkes fram her, er Badderbru, hvor det gikk ni dager å få på plass en ny bro på E6 i nord da den falt sammen for halvannet år siden. Randklev bru, for å bruke det konkrete eksemplet, er en jernbanebro hvor det er 170 meter spenn som går over Lågen. En ny bro er ikke en hyllevarer man får tak i for å sette på plass. Det er et krevende arbeid å få det til, og som representanten vel er kjent med, har det vært brukt betydelig tid for å avvente vannmengdene i Lågen før man kunne gå i gang med operasjonen med å løfte brolegemene ut. Det arbeidet er nå gjennomført, og i løpet av relativt kort tid får vi svaret på om disse broene lar seg gjenbruke. Det vil i så fall være godt nytt, det vil være den raskeste veien – tror man – for å få gjenopprettet kommunikasjonen på Dovrebanen. Det er selvfølgelig min prioritet, det er Bane NORs prioritet og det er Jernbanedirektoratets prioritet. Det er ingen som ønsker noe annet enn at dette skal gå så raskt som mulig, og det jobber vi for.

Frank Edvard Sve (FrP) [12:15:41]: Det som er litt av grunnlaget for spørsmålet mitt, gjeld ikkje berre kor raskt ein kan få på plass noko som har ramla ned. Beredskap er faktisk å hindre at slike ting skjer. Når det gjeld f.eks. Tretten bru, vart rapportar som gjekk til Vegdirektoratet om at brua berre heldt si eiga vekt, gøynde i ein skuff. Når det gjeld Randklev bru og undersøkingar som ikkje var slik dei skulle vere, vart det ikkje teke grep, og så ramla brua ned. Det gjeld beredskap, det å ha ein beredskap for faktisk å sørgje for at ein har kontroll på det ein skal drive av viktig infrastruktur i Noreg, og at ein også har ein beredskap dersom det verst tenkjelege skulle skje.

Igjen: Eg vil vite kva samferdselsministeren har gjort for å få både betre kontrollregime, betre oversikt og også betre system for beredskap om det utenkjelege eventuelt skulle skje.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:16:40]: La meg først minne representanten Sve om at det var åtte år med en annen regjering, hvor Fremskrittspartiet hadde ansvaret for det departementet som jeg har ansvar for nå, i seks eller sju av de årene. Det er greit å ta med seg i den diskusjonen, for beredskapsbehovet oppstår ikke over natten, for å si det forsiktig.

Vi i regjeringen jobber selvfølgelig med at vi skal ha et godt beredskapssystem, og vi jobber selvfølgelig også med å vri ressurser i retning av mer vedlikehold og drift. Det er en overskrift i vårt arbeid med Nasjonal trans-

portplan å kunne bruke mer ressurser på vedlikehold ved å sørge for at infrastrukturen vår i større grad tåler de klimaendringene som vi går i møte. Det er et viktig oppdrag for det norske samfunn å ta tak i, og det vil jeg gjøre i min rolle som samferdselsminister.

Presidenten [12:17:26]: Replikordskiftet er avsluttet.

Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [12:17:31]

Debatt om kultur- og likestillingsministeren redegjørelse om mediepolitikk og ytringsfrihet (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 14. november 2023)

Presidenten [12:17:40]: Etter ønske frå familie- og kulturkomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 5 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

Grunde Almeland (V) [12:18:10] (komiteens leder): Jeg vil starte med å takke kultur- og likestillingsministeren for en solid mediepolitisk redegjørelse.

Som statsråden refererer til i sin redegjørelse, topper vi Reportere uten grensers globale pressefrihetsindeks i år – for syvende år på rad. Det er et privilegium vi ikke skal ta for gitt.

Mens vi står her i dag, er journalister i Ukraina og på Gazastripen på jobb for å rapportere om krigens brutalitet og kampen mot illiberale krefter, med livet som innsats. For noen dager siden meldte Committee to Protect Journalists, CPJ, at minst 40 journalister er drept i krigen mellom Israel og Hamas siden 7. oktober. Så mange journalister er ikke blitt drept i løpet av så kort tid siden organisasjonen begynte registreringen for drøyt 30 år siden.

CPJ etterforsker også en rekke ubekreftede meldinger om andre journalister som er drept, som er savnet, og som er tatt til fange, såret eller truet, samt angrep på mediens lokaler og journalisters hjem. På tross av dette, midt i mylderet av desinformasjon og «deepfakes», fortsetter journalister å sende sine vitnesbyrd om krigens brutaliteter til oss og til resten av verden.

Som statsråden sier i sin redegjørelse, lever vi i svært urolige tider, hvor sterke krefter forsøker å så tvil om grunnleggende fakta. Ved å spre desinformasjon og falske nyheter, og gjennom påvirkningskampanjer, søker de å svekke tilliten til demokratiske institusjoner og

myndigheter. Samtidig gjør ny teknologi og kunstig intelligens det stadig enklere å spre propaganda, løgn og feilinformasjon til et veldig stort publikum. Falske bilder og kontoer infiltrerer nyhetene. Nå spres det så mye falsk informasjon at selv ekte bilder blir tatt for å være falske.

Det israelske analysebyrået Cyabra analyserte to millioner meldinger i sosiale medier rett etter Hamas' massakrer i Israel den 7. oktober. Cyabra fant 40 000 falske eller sovende kontoer som støtter Hamas. De var opprettet for over ett år siden, men ble vekket etter angrepet. Av 162 000 profiler som diskuterte angrepet, var en av fire falske kontoer. Cyabra mener at det viser at Hamas' angrep ble fulgt av en koordinert kampanje i sosiale medier.

Faktasjekkere fra BBC Verify har funnet flere eksempler på hvordan bilder fra helt andre kriger og helt andre anledninger blir brukt som bildebevis på det som nå skjer i Midtøsten. En britisk høyrenasjonalist la for et par uker siden ut en video på X som skulle være israelske stridsvogner som brant på Gaza-stripen. Filmen viste seg å være fra et dataspill.

En video av barn i bur ble delt på TikTok og X. Det ble påstått at det var israelske barn som var kidnappet og ble holdt i fangenskap av Hamas, men faktasjekkere fant etter hvert ut at videoen egentlig var postet før Hamas-angrepet. Mannen som opprinnelig la ut videoen, hadde lagt den ut som en spøk. Ungene var slektninger av ham, og buret var ikke låst.

Jeg kan nevne en rekke andre eksempler på nettopp det som også statsråden illustrerer veldig godt i sin redegjørelse.

I møte med bølgen av desinformasjon navigerer redaktørstyrte medier oss gjennom uoversiktlige farvann. De faktasjekker, verifiserer og avverifiserer. Det er ingen enkel oppgave. Det krever kompetanse, tid og ressurser.

I går møtte jeg og flere av kollegaene mine her på Stortinget aktører fra pressen på Pressens hus. Der ble det sagt at når tilliten utfordres – også av desinformasjon – er tiden inne for å sikre mer offentlighet, åpenhet og innsyn. Åpenhet, innsyn og en fri og uavhengig presse er det som gjør oss sterke i kampen mot kameraderi, maktmisbruk og korrupsjon.

Tillit er blant det norske samfunnets viktigste verdier og konkurransefortrinn. Vi er kjent for å ha lav korrupsjon og høy tillit til politikere og embetsverk. Denne høsten har jeg imidlertid brukt en god del av tiden min her på Stortinget på kontrollkomiteens arbeid med habilitetssaker – et arbeid som først ble påbegynt og sjekket av dyktige sommervikarer i E24. Når politikere handler eller opptrer på måter som man eventuelt vil kunne klandre dem for, rokker det ved tilliten til hele det politiske systemet. Når tilliten til politikere og em-

betsverk synker i befolkningen, er dette en utvikling som må stanses, for når denne tilliten svekkes, svekkes også tilliten til demokratiet.

Dette er en av grunnene til at Venstre har levert ni forslag på Stortinget for å sikre større åpenhet og innsyn i offentlige organer. Vi har bl.a. bedt om en helhetlig gjennomgang av offentlighetsloven, med sikte på mer innsyn. Jeg setter min lit til at statsråden gjør mange av sine fagre ord i redegjørelsen om til handling, og sørger for at hun også vil se på disse forslagene med nye øyne.

Torstein Tvedt Solberg (A) [12:23:24]: Også jeg vil takke statsråden for en god redegjørelse, og spesielt for at ytringsfrihetskommisjonens forslag, og sånn sett regjeringens respons på den, ble en ramme eller en rød tråd for redegjørelsen.

Redegjørelsen bekrefter viktigheten av at vi årlig har en sånn gjennomgang og debatt i Stortinget, og jeg er glad for at Arbeiderpartiet i sin tid sikret flertall for dette. For skal demokratiet fungere, er vi avhengig av informasjon, sånn at alle gis muligheten til å kunne orientere seg om hva som skjer, ta egne valg og delta i den offentlige samtalen. Dette er så sentralt for oss i Norge at vi har forankret det i Grunnloven. Vi skal være stolte av at Norge er i verdenstoppen på åpenhet, pressefrihet og tillit i befolkningen. Vi har et mangfold av redaktørstyrte medier rundt omkring i hele landet, med en vakker flora av lokalaviser, lokalradio, riksmidier og fagpresse. Uten å bli selvgod tror jeg vi kan slå fast at den norske mediepolitikken har vært en suksess. Gjennom de fireårige styringssignalene som Stortinget vedtok i fjor, har vi nå klart å skape forutsigbarhet for mediene.

Jeg synes statsråden egentlig oppsummerte det ganske fint, og jeg siterer:

«Et mangfold av medier som det vi har i Norge, er et umistelig gode.»

Det minner oss på noe viktig: Vi skal være stolte av det vi har bygget opp, men ikke la det bli en hvilepute.

Vi ser nå at endringene er store, og de kommer raskt. Kampen om leserne tilspisser seg, konkurransen med de store internasjonale plattformene blir hardere, finansieringsmodellene og medievanene er endret. Ja, endringene skjer faktisk så raskt at det til og med er kommet helt nye tall bare siden redegjørelsen tirsdag denne uken. I går, onsdag, la Mediebedriftenes Landsforening fram ferske kvartalstall på mediebruk. De viser at lokal- og regionavisene ser en oppgang, mens de riksdekkende avisene har en nedgang. Totalt er det en nedgang. Vi ser også at annonsemarkedet er presset. Vi vet at lokalradioene står i en svært vanskelig situasjon, og i dag var det allmøte hos TV 2, som står foran store kostnadskutt.

Alt dette følger vi tett også fra Stortinget, og vi er parat til å følge opp med politiske løsninger når det trengs.

La meg bare være tydelig på det: De fireårige styringssignalene viser retning og skal gi forutsigbarhet. Derfor har regjeringen fulgt opp de forslagene i neste års statsbudsjett, men de står heller ikke i veien for nye grep, og at de tas om og når det trengs.

Norge er et av verdens mest digitale samfunn. Teknologien gir oss en rekke nye muligheter. Offentligheten er blitt mer mangfoldig og innholdsrik, informasjonen er mer tilgjengelig enn noensinne, men utfordringene er også betydelige. Nå kan datamaskiner lage meningsbærende innhold. Det er algoritmer som styrer hvilken informasjon vi skal få, og alt dette styres av en håndfull gigantiske internasjonale selskaper. Det utfordrer også politikken. Vi kan vel innrømme at det var enklere før, når en kunne ha et vedtak her i Stortinget om å forby fargefjernsyn fordi en ville sikre at det ikke påvirket befolkningen negativt. Så enkelt er det ikke lenger. Derfor synes jeg det er betryggende å høre hvordan regjeringen nå jobber langsiktig og langs flere spor, og ikke minst at vi fra nyttår får et eget digitaliseringsdepartement som skal jobbe med dette. For jeg tror vi må jobbe både internasjonalt og her hjemme for å sikre åpenhet, slå ned på falske nyheter, regulere de digitale plattformene og håndtere kunstig intelligens.

I tillegg utfordres ytringskulturen av hatefulle ytringer, desinformasjon, trusler og netttroll. Vi hører om altfor mange folk som ikke lenger vil ytre seg på grunn av press og hatprat. Så selv om ytringsfriheten står sterkt i Norge, utfordres den. Derfor er jeg veldig glad for at det er medie- og ytringsfrihetsministeren som har fått det koordinerende ansvaret i regjeringen med å styrke motstandskraften mot desinformasjon i befolkningen, og at statsråden i redegjørelsen snakket om at dette arbeidet allerede er i gang.

Statsråden hadde også en lang, fin liste med regjeringens pågående arbeid for å beskytte og styrke den offentlige samtalen med det en gjør på lovverk, tiltak og handlingsplaner. Men jeg vil trekke fram at nesten like viktig er de initiativene som kommer innenfra, som LOs og NHOs arbeid med å sikre en god ytringskultur i arbeidslivet. Skal den bli bedre, kan det ikke bare vedtas her fra Stortinget, det krever et langsiktig arbeid fra partene selv.

Jeg vil igjen takke statsråden for redegjørelsen. Den bekrefter at det jobbes godt fra regjeringen med et mangfold av løste og pågående saker.

Tage Pettersen (H) [12:28:11]: La meg også benytte anledningen til å takke statsråden for redegjørelsen til Stortinget tidligere i uken.

Enkelte mener mediepolitikken får for liten plass i ordskiftet, og kanskje spesielt etter at vi fikk på plass de fireårige styringssignalene. Det kan det selvfølgelig være

ulike meninger om, men en av hensiktene med denne redegjørelsen og debatten – som vi fikk på plass i forrige periode – er nettopp å kunne diskutere mediens plass, betydning og rammevilkår på et overordnet nivå, minst en gang i året.

Når det er sagt, nådde vi denne gangen kanskje et i overkant overordnet nivå, vil noen kunne si. Omtrent en femtedel av redegjørelsen til statsråden handlet om et område vi i komiteen er veldig både glade i og opptatte av, nemlig kunst- og kulturpolitikken, som i et utvidet ytringsfrihetsperspektiv absolutt er relevant, men det er også en rekke andre utfordringer som jeg kanskje ville valgt å bruke noe mer tid på.

Etter en sommer og høst hvor debatten gikk forholdsvis varm rundt regjeringens forslag til innstramning i offentlighetsloven, landet de på å skrote forslaget. Noe annet ville overraske, all den tid de aller, aller fleste høringsinstanser var sterkt kritiske. Jeg gir honnør til regjeringen for konklusjonen, men jeg hadde nok sett det som naturlig at dette også ble berørt i større grad i redegjørelsen. Ordet innsyn ble f.eks. ikke nevnt én gang i tirsdagens redegjørelse. I det refererte møtet med bransjen i går bemerket også de dette, og ikke minst hvilken betydning innsyn har for å sette mediene i stand til å gjøre jobben sin, bl.a. med å kikke makten i kortene.

Når jeg er i gang med å skryte, vil jeg også få gi honnør for at statsrådposten som digitaliseringsminister er gjenopprettet. I januar 2019 lo riktignok opposisjonen her på Stortinget litt av at Astrup ble tidenes første digitaliseringsminister, men utenfor huset satt lovordene løsere. Daværende byråd med ansvar for digitalisering i Oslo kommune, Robert Steen, sa:

«Regjeringen gjør et klokt valg når de etablerer en egen statsrådpost for digitalisering. Nær 50 år etter at Norge fikk sin første miljøvernminister får vi nå en digitaliseringsminister, det kan komme til å vise seg å være en merkestein (...).»

La meg gå over til et tema jeg er glad for at statsråden tok opp, og som er avgjørende viktig for mediepolitikken, nemlig ytringsfrihet og ytringskultur. Hun var mye innom rapporten fra ytringsfrihetskommisjonen, og det er jeg veldig glad for, for den fortjener nemlig mer plass enn det vi alle kanskje har gitt den så langt.

I sin rapport skrev kommisjonen at de globale plattformsselskaperens makt må møtes med motmakt. En sterk motmakt er kunnskap. Spesielt når det gjelder barn og unge, er det viktig at vi finner verktøy for å gi dem denne makten gjennom kunnskap og reell ytringsfrihet. Et av innspillene kommisjonen fikk, var behovet for større kunnskap om hvor grensene for ytringsfrihet går, og bedre muligheter for bistand når man utsettes for ytringer som er krevende å håndtere. Konkret anbefalte man derfor at det opprettes en nasjonal digital hjelpe-

portal som kan samle og synliggjøre hvilke grenser som gjelder for ytringsfriheten, og vise vei til hjelpeapparatet som finnes for dem som eventuelt trenger bistand.

Motmakt og kunnskap sikres også gjennom tiltak for å få dem som ikke oppsøker redaktørstyrte nyheter, til å interessere seg. I de mediepolitiske styringssignale- ne i fjor tok Høyre til orde for et forslag reist av Norsk Journalistlag om å utrede et tilbud for å sikre redaktør- styrt journalistikk til nettopp disse gruppene. Vi snak- ker da bl.a. om ungdom, mennesker med dårlig økono- mi, deler av minoritetsbefolkningen og mennesker med ulike funksjonshemninger. Den bestillingen håper jeg statsråden vil vurdere å gi videre til Medietilsynet.

Vi skal være stolte over at Norge over år topper in- ternasjonale statistikker over demokrati, tillit og presse- frihet, men vi må ikke bli selvgode. Hvis vi ikke tar tak i de utfordringene vi nå ser, med utenforskap, en mer po- larisert debatt, utfordringene med tekgigantene, utford- ringene med falske nyheter, og at mange unge synes ytringsklimaet begynner å bli utfordrende, kan vi fort havne i uføre.

Disse utfordringene må vi sammen finne de gode løsningene på nå i godværsdagene. Når uværet rammer oss – og det vil det gjøre – blir veien til å finne de gode løsningene uendelig mye lenger.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [12:32:57]: Vi i Senter- partiet var skeptiske til at vi skulle innføre fireårige sty- ringssignaler i mediepolitikken, for vi mente at det ville binde opp politikken for mye på et felt som er i rask ut- vikling. Den skepsisen var berettiget, for jammen har det skjedd ganske mye siden signalene ble innført. Des- to mer positive var vi til at ansvarlig minister skal ha en årlig mediepolitisk redegjørelse, da det gir rom for ster- kere politisk fokus på det viktige som rører seg på dette feltet, og faktisk også et mer politisk fokus på feltet. Det er noe jeg mener er helt nødvendig, slik jeg og partiet mitt vektet viktigheten av det rike mediemangfoldet vårt og viktigheten av at Norge fører en aktiv mediepo- litikk som sørger for at tilliten i samfunnet vårt forblir stor, og at vi beholder topplasseringen på verdens pres- sefrihetsindeks.

På torsdag inneholdt altså den mediepolitiske rede- gjørelsen til kultur- og likestillingsministeren noen andre elementer enn det redegjørelsen gjorde i fjor, slik den bur- de gjøre. Den var både god og interessant, og den vitner om en ansvarlig og ivrig minister som tar feltet på alvor.

Fokuset i år var naturlig nok i stor grad på arbeidet med å følge opp ytringsfrihetskommissjonens anbefalin- ger og de 1 200 sidene med høringsssvar. Heldigvis – som kommisjonen slår fast – har ytringsfriheten gode kår her til lands, men den trues bl.a. av mengden trusler, hate- fulle ytringer og sjikane mot dem som ytrer seg, og av

tek-plattformenes muligheter til å sensurere, samt et økende omfang av desinformasjon. Regjeringen og vi i Senterpartiet mener det er særs viktig å ta opp kampen mot begge deler. Derfor jobber ansvarlig minister aktivt opp mot nordiske kollegaer for større demokratisk kon- troll av plattformsselskapene, men følger opp dialogen regjeringen har fått til mellom plattformsselskapene og norske medier, i tråd med ytringsfrihetskommissjonens anbefalinger.

I tillegg har nå kultur- og likestillingsministeren fått i oppdrag fra regjeringen å koordinere arbeidet med å styrke motstandskraften mot desinformasjon i befolk- ningen. Som medlem av et parti som er ekstremt opp- tatt av beredskap, hilser jeg selvfølgelig dette grepet vel- dig velkommen. Og som mediepolitiker må jeg også un- derstreke at det er helt riktig at ansvaret legges til den ministeren som i størst mulig grad ser behovet for i det arbeidet ikke å innskrenke ytringsfriheten og medienes muligheter til å jobbe uavhengig og godt.

Noe av det både ministeren og vi i Senterpartiet er mest opptatt av for å bygge et bolverk mot desinforma- sjon, er å føre en politikk som legger til rette for at medi- ene våre er mangfoldige, og at de er så gode at befolkning- en både har muligheten til og også velger å bruke dem ofte. Derfor er vi glad vi har mediestøtte, noe den nylig framlagte boken «Pressestøtten» – om nettopp presse- støttens historie, begrunnelse og funksjon – slår fast at har vært et svært godt grep.

I går møtte vi i familie- og kulturkomiteen alle de store medieorganisasjonene på Pressens hus for å høre deres betraktninger og innspill etter den mediepolitiske redegjørelsen. Da var muligheten for at fagpressen og lo- kalradioen skal få tilgang til mer støtte, et tema – ikke minst siden sistnevnte opplever svært krevende tider nå.

Utslaget av den nye forskriften om produksjonsstøt- te ble også tatt opp, siden ny forskrift har åpnet opp for at flere kommer inn i ordningen, noe som får conse- kvenser for summen for dem som får. Nye regler endrer også på størrelsen på tilskudd, noe som er vanskelig for økonomien til dem som går noe ned. Dette forstår jeg bekymrer, men jeg mener at det er veldig viktig at vi har en dynamisk produksjonsstøtte der det ikke er selvsagt at de samme alltid skal få det samme, og at det er natu- rlig at det er større utslag i år, rett etter at ny forskrift er på plass, enn det nok vil være til neste år.

Når det er sagt: Vi i Senterpartiet er ikke fremmed for å justere forskriften om det blir behov for det. Vi er heller ikke fremmed for – snarere heller ivrige etter – å jobbe for og med mange av de andre problemstillingene som mediebransjen løftet i går, slik som å sørge for mer åpenhet og langt bedre innsyn for mediene, hvor bl.a. det at det er en stor demokratisk utfordring både for me-

diene og for så vidt også for oss politikere, at ansattes ytringsrom veldig mange steder er for lite, og det å sørge for at kunstig intelligens ikke rammer, men heller kan bli et skikkelig gode for mediene våre, og med det også innbyggerne våre. Begge deler er noe medieministeren vår også er opptatt av.

Som alle vet, vil fortsatt det å jobbe for plattformnøytralt momsfradrag for nyhetsmediene ha prioritet hos både meg og min senterpartikollega Margrethe Haarr, sammen med vårt alltid tilstedeværende engasjement for lokalmediene. Vi gleder oss over nye anbudsrunder fra regjeringen på avisdistribusjon, slik at folk over hele landet kan få papiravisen sin. Og vi gleder oss over at bruken av regionalaviser økte med 7,2 pst. og bruken av lokalaviser med 6,5 pst.

I det siste har vi også engasjert oss i hvordan journalistikken kan bli enda bedre, via Institutt for journalistikk og Senter for undersøkende journalistikk. Alt dette og mer til ser jeg fram til å jobbe med, sammen med både ansvarlig minister og mediebransjen.

Stig Atle Abrahamsen (FrP) [12:38:28]: Få ting er så viktig for et godt og spenstig demokrati som ytringsfrihetens rammevilkår. Jeg må si at da jeg hørte statsrådens redegjørelse, hørtes det ut som at her er alt i skjønneste orden. Det må jeg dessverre si at jeg ikke kan kjenne meg helt igjen i, i det overordnede bildet.

Vi har fått en debatt om ytringsfrihet og et nytt begrep: ytringsansvar. Det er mange, spesielt blant de unge, som ikke opplever at de kan ytre akkurat det de mener. Det er en utfordring som jeg håper at statsråden også vil se nærmere på når vi har debatten om ytringsfrihetens kår i Norge. For hvis ikke de unge føler at de kan si akkurat hva de mener, bygger vi ikke en framtid hvor de sterke meninger brytes mot hverandre, og hvor vi finner fram til løsninger etter gode, solide debatter i samfunnsdebatten.

For Fremskrittspartiet er naturligvis dette med ytringsfrihet veldig viktig, men noe vi også er opptatt av, er hvordan mediebildet vårt er skrudd sammen. Man snakker mye om mediemangfold, og jeg tror også det er veldig viktig at det er et mangfold, spesielt innenfor nyhetsdekning. Men det er et manglende mangfold. Det siste som skjedde, senest i dag, var at TV 2, som er en privat kanal, må si opp 40–50 ansatte, mens NRK, som er statskanalen, får 400 mill. kr ekstra om statsbudsjettet til regjeringen blir vedtatt. Dette styrker i hvert fall ikke mediemangfoldet når det gjelder nyhetsdekning i tv-kanalene, etter Fremskrittspartiets oppfatning. Vi er bekymret for at noe av balansen i dette mediemangfoldet blir forrykket når TV 2, som er basert i Bergen, må kutte 400 mill. kr, og når NRK, som har sin hovedbase i Oslo, får 400 mill. kr mer i statsbudsjettet. Jeg må si at da vi så

hva som kanskje er en del av opphavet til at TV 2 må kutte – det kunne en lese i Journalisten 26. september, nemlig at momsfratakene for elektroniske nyhetstjenester som er avvirket, gir TV 2 en årlig kostnad på om lag 150 mill. kr – da er det noe spesielt at man snakker om mediemangfold. For da blir det slik at mediemakt flyttes og sentraliseres til Oslo på bekostning av en annen del av landet – en del av landet som jeg vet at statsråden er særdeles glad i. Jeg håper at man også ser litt på det fra statsrådens side.

Så til det siste jeg vil si om dette med mediemangfold: Vi har en pressestøtte i Norge med en noe spesiell innretning, der meningsbærende aviser får pressestøtte for å være meningsbærende, for å ivareta at de forskjellige perspektivene skal komme fram. En av de store motakerne er Dagsavisen, som har sitt sosialdemokratiske perspektiv, men jeg vil jo tro at det ikke er slik at det ikke ville være noen form for sosialdemokratisk perspektiv i den norske presse selv om vi ikke hadde gitt tilskudd til Dagsavisen.

Kathy Lie (SV) [12:43:47]: Kulturministerens mediepolitiske redegjørelse tegnet et bilde med langt større alvorlighetsgrad enn tidligere redegjørelser. Det er krig både i Ukraina og i Gaza, og vi står overfor en rivende teknologisk utvikling med kunstig intelligens og store teknologigiganter med altfor svak regulering. Kulturministeren la stor vekt på ytringsfrihet og Norges sterke stilling. Det er bra, men ikke noe vi kan ta for gitt. Vi kan ikke hvile på laurbærene; vi må kontinuerlig jobbe for at dette fortsatt skal være vår virkelighet. Vi må hegne om vårt åpne og demokratiske samfunn.

I disse tider ser vi at demokratiet og tilliten er under press i hele verden, også i Norge. Da er den mangfoldige, frie redaktørstyrte pressen viktigere enn noen gang før. Det er viktig at mediene har gode arbeidsvilkår. De må ha ressurser til å gjøre god gravejournalistikk, og de må ha nødvendig tilgang til informasjon. I redegjørelsen ble det ikke snakket mye om viktigheten av åpenhet og innsyn, noe mediebransjen har påpekt viktigheten av. Hvis vi skal fortsette å ha et åpent demokrati som folk har tillit til, må det være åpenhet rundt offentlig forvaltning og politiske prosesser og beslutninger.

For et år siden var det få som snakket om kunstig intelligens. Nå er KI en del av debatten innenfor omtrent alle samfunnsområder. Skuespillere og forfattere er redde for at de blir utnyttet ved at maskinene lærer seg deres stemmer, og at store aktører bruker deres åndsverk og identitet uten begrensninger eller vederlag. Kunstig intelligens er på full fart inn i helsevesenet og offentlig forvaltning. Store teknologigiganter bruker KI til å produsere innhold som vi ikke vet hvor sant er, og det er for lenget en stor debatt i skolen.

Forrige uke var jeg på konferanse hos Likestillings- og diskrimineringsombudet om KI og diskriminering, og det er helt klart mange samfunnsområder å se nærmere på når KI kommer for fullt – for det gjør det. I mars var jeg på FNs kvinnekongress, som handlet om kvinner og teknologi, og der ble det også debattert mye hvem teknologien lages av og for, og hvilket potensial det er for diskriminering.

Det er positivt at kulturministeren vil sette i gang forskning på KI, og at det bevilges penger til dette. Det haster nå å få på plass reguleringer av hvor og hvordan KI skal brukes. Igjen vil jeg understreke hvor viktig det er å støtte opp om mediens eget arbeid med å avdekke falske nyheter og gjøre grundig, undersøkende gravejournalistikk.

Vi har nå fått fireårige styringssignaler for mediene, som vi vedtok i forbindelse med forrige års budsjett. De var ment å skulle skape forutsigbarhet for mediebransjen. Men verden er ikke forutsigbar, og med den rivede utviklingen av teknologi, økte priser, raskere klimendringer og en ustabil verden med krig og konflikt, kan det se ut som at fire år er veldig lang tid. Jeg tror at i den tiden vi er inne i nå, vil det være uklokt å slå seg til ro med at mediepolitikk er noe vi gir styringssignaler om kun hvert fjerde år.

Vi må gjøre det vi kan for å styrke befolkningens motstandskraft mot desinformasjon og falske nyheter. Da må vi sikre et stort mediemangfold og redaksjonell frihet. Det krever virkemidler. I 2016 vedtok vi at momsfratak for redaktørstyrte nyhetsmedier skulle være plattformnøytralt. Vi sidestilte tekst og stillbilder med lyd og levende bilder. I fjor ble dette momsfraket fjernet med et pennestrøk, til stort sjokk for alle mediehusene. Det at momsfraket var plattformnøytralt, førte til stor digital utvikling i mediene, noe som har vært avgjørende for å få nye generasjoner unge mennesker til å konsumere riktige og sanne nyheter. Dette arbeidet har fått en betydelig brems.

SV har forsøkt å reversere dette vedtaket, uten å få gjennomslag for det. Vi fikk imidlertid – gjennom godt komitéarbeid – fattet et vedtak som tillot større andel lyd og levende bilder, men problemet er fortsatt ikke løst, og vi vil fortsatt jobbe for at dette viktige prinsippet om plattformnøytralt momsfratak skal gjeninnføres. Jeg mener det er viktig for framtiden.

Jeg gleder meg hver morgen til å hente min fysiske papiravis i postkassen. Samtidig innser jeg at nyhetsverdenen blir stadig mer digital. Papiraviser er dyre å produsere og transportere, men svært viktige for mange mennesker fortsatt. Det jeg ikke var klar over, er hvor viktig papiravisen er for medieøkonomien. Tallene viser at mediens overskudd på ca. 300 mill. kr hadde vært snudd til et underskudd på 1,3 mrd. kr uten papiravisen.

Da skjønner alle at vi må gjøre noe med den digitale økonomien.

Økt pressestøtte og plattformnøytralt momsfratak er avgjørende virkemidler som vil være en del av å sikre den digitale medieframtid.

Hege Bae Nyholt (R) [12:49:02]: La meg først få starte med å takke statsråden for hennes redegjørelse på tirsdag.

I likhet med statsråden og regjeringen er også vi i Rødt opptatt av å verne om ytringsfriheten og den frie debatten. Ytringsfrihetkommisjonens arbeid konkluderer med at det i Norge er stor grad av ytringsfrihet, men peker også på viktige utfordringer i tiden som kommer: desinformasjon, kunstig intelligens og hvem som har makten over våre nye debatt- og informasjonskanaler – de sosiale mediene.

Det er likevel slik at ytringsfriheten til enkelte allerede er under press her og nå. Etter Hamas' terrorangrep mot Israel 7. oktober har vanlige palestinere og palestinavenner blitt kuet, scenenektet og avinvitert til arrangementer. Over hele Europa har såkalt liberale demokratier igangsatt kampanjer som effektivt frarøver palestinere og palestinavenner sin ytringsfrihet. I Frankrike og Tyskland har styresmaktene effektivt forsøkt å forby propalestinske demonstrasjoner og uttrykk.

På bokmessen i Frankfurt skulle egentlig den palestinske forfatteren Shibli ha mottatt en litteraturpris. Prisutdelingen ble avlyst av politiske grunner. Lederen for det tyske sosialdemokratiske partiet avlyste et møte med den amerikanske demokraten og tidligere presidentkandidaten Sanders, fordi han angivelig ikke hadde tatt klar avstand fra terrorangrepet mot Israel. Dette stemte selvsagt ikke.

Til og med her hjemme har palestinaaktivister opplevd at deres innlegg til støtte for Palestina, bl.a. på Facebook, er blitt fjernet og tatt ned.

Problemet er at mange av dem som de siste årene har ropt høyt om kanselleringskultur, har vært overraskende stille i møte med denne bølgen som har skyllet over Europa. Det er ikke vanskelig å forsvare ytringsfriheten når man er enig i det som blir sagt. Den store prøven kommer idet man er uenig med det som blir ytret. Her har flere europeiske land stått til stryk den siste tiden.

Rødt er en varm forkjemper for ytringsfriheten og for de grensene som er nedfelt i norsk lov. Dette er grenser som skal verne grupper og enkeltpersoner mot hat og sjikane. At mennesker som simpelthen er uenige med den rådende politiske linjen til styresmaktene eller amerikanske plattformers utenrikspolitiske syn, skal få sin ytringsfrihet innskrenket, det kan vi ikke tolerere – verken her hjemme eller hos våre naboland og venner i Europa.

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [12:51:56]: Først vil jeg takke for at jeg fikk muligheten til å holde en redegjørelse om ytringsfrihet og mediepolitikk i Stortinget på tirsdag.

Jeg er glad for de innleggene og den debatten vi har hatt så langt, og ser selvsagt fram til replikkordskiftet. Det er jo litt interessant at det ikke høres ut som alle har hørt det samme, og det er kanskje noe av utfordringen. Alt i alt opplever jeg at komiteen synes det var en god redegjørelse. Noen mener at den var alvorstung, andre mener at jeg ikke tok ting nok på alvor. Det får vi diskutere videre i replikkordskiftet.

La det være klart at ytringsfrihetskommisjonen slo fast at ytringsfriheten har svært gode vilkår i Norge i dag. For de aller fleste er det enklere å ytre seg og delta i debatter nå enn før. Det er et bredt tilfang av ulike stemmer og perspektiver i ordskiftet, og det finnes et vell av muligheter til å motta informasjon. Det kan vi bl.a. takke teknologiutviklingen for.

Men med dette som bakteppe vil jeg minne om at vi også har mye å miste. Ytringsfrihetskommisjonen viser til at teknologien også skaper nye utfordringer. Perioden da ytringsfrihetskommisjonen jobbet med sin utredning var preget av en langvarig pandemi og krig i Europa. I dag er, som flere representanter har pekt på, offentligheten preget av konflikten i Midtøsten. Rask spredning av feilinformasjon til store publikumsgrupper og ordveksling hinsides alminnelig høflighet setter ytringsfriheten på prøve. Samtidig er ytringsfriheten en grunnleggende forutsetning for et velfungerende demokrati.

Vi har en kontinuerlig jobb foran oss med å bevare og styrke ytringsfriheten. Den jobben er det ikke bare regjeringen som må gjøre. Kommisjonens 98 anbefalinger retter seg mot myndighetene, næringslivet og sivilsamfunnet. Det er mange som må delta i denne demokratidugnaden.

Like viktig som å sikre den rettslige ytringsfriheten er det å jobbe for en sunn ytringskultur, ifølge ytringsfrihetskommisjonen. Ytringsfriheten skal være romslig. Salen jeg nå står i, illustrerer noe av det mest vesentlige: Demokrati er avhengig av et åpent ytringsrom, med stor takhøyde. Vi må tåle ytringer vi ikke liker. Ytringsfriheten skal også romme og forsvare retten til å ytre seg og til å mene noe som kanskje ikke alle mener. Opphetede debatter og sterke reaksjoner trenger ikke være en trussel mot ytringsfriheten; det kan være et tegn på at ytringsrommet fungerer.

Mediepolitikken skal legge til rette for ytringsfrihet, pressefrihet og informasjonsfrihet. Og la det være klart at åpenhet er en forutsetning for at vi skal ha en god mediepolitikk. Det er underliggende i hele budskapet mitt: Vi trenger en sterk offentlighet og en sterk åpenhet rundt samfunnet vårt.

For å bevare et sterkt demokrati må vi jobbe for å unngå skadelig polarisering og desinformasjon, og her er redaktørstyrte medier en viktig brikke: Jo flere som har tillit til å bruke redaksjonelle, kvalitetssikrede medier, desto mindre gjennomslagskraft får desinformasjon og falske nyheter.

Som jeg sa på tirsdag, vil jeg jobbe for å styrke befolkningens kritiske medieforståelse og kompetanse innenfor bl.a. digital kildekritikk. Det gjøres mye godt arbeid allerede, ikke minst av medlemmene i Medietilsynets nettverk for kritisk medieforståelse. Vi ser også at ny teknologi, bl.a. hjulpet av kunstig intelligens, skaper nye utfordringer når det gjelder å slå fast hva som er sant, og hva som er løgn eller halvsant. Det er dessverre ikke utsikt til noe annet enn at det kommer til å bli mer støy i de digitale rommene vi omgir oss med, der den åpne og offentlige samtalen utspiller seg.

Jeg takker for debatten så langt. Jeg tenker at dette er en viktig dag, for det er FN's dag for toleranse. Da er kanskje viktigheten av å hegne om ytringsfriheten også et perspektiv som er verdt å ta med seg på denne dagen.

Presidenten [12:56:34]: Det vert replikkordskifte.

Tage Pettersen (H) [12:56:47]: Vi er alle opptatt av ytringsfriheten, og så må det være litt lyttfrihet når vi skal kommentere en 50 minutters redegjørelse.

La meg starte med en veldig dagsaktuell sak. Rett før denne debatten var det allmannamøte i TV 2. De skal kutte 400 mill. kr, et sted mellom 45 og 50 mennesker må gå, ifølge mediene, og samtidig anslår TV 2 at de taper 150 mill. kr på endringen i momsregelverket. Regjeringen Solberg innførte ordningen i sin tid for å sikre en plattformnøytralitet i dette. TV 2 taper stort på det nå. Innovasjoner i hele Medie-Norge taper på dette i lang tid framover.

Jeg opplever at uansett hvem som stiller spørsmål til Finansdepartementet om provenyeffekten av en mer innsnevret ordning enn det man har hatt tidligere, får man ikke gode svar, eller at provenyet øker for hver gang man spør. Så spørsmålet er: Hvordan ser statsråden for seg at hun vil jobbe med å løse denne floken?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [12:57:50]: Jeg har vært tydelig på det, og jeg kan gjenta det: Jeg mener at det i utgangspunktet er uheldig at momsregelverket forskjellsbehandler tekst og levende bilder, men sannheten er også at det fritaket man hadde før, var for lite treffsikkert. Jeg er også glad for, som SV også sa i sitt innlegg, at vi har fått opp andelen lyd og bilde. Det er viktig. Jeg er også glad for at vi i statsbudsjettet har fått inn en formulering om at vi skal gå igjennom og se på dette.

Så må jeg si litt om TV 2. Det er klart at de står i en alvorlig situasjon. Det er ikke ene og alene momsfristaket

som er grunnen til det. Det er endringer i samfunnet, og det er trender som pågår, som er skyld i det. Jeg vet at dette er en tung og krevende tid for TV 2, og jeg følger selvsagt situasjonen nøye.

Tage Pettersen (H) [12:58:50]: Takk for svaret.

Så tilbake til ytringsfrihetskommisjonen: I mitt innlegg trakk jeg fram et forslag som ble løftet, om en digital hjelpeportal som kan samle og synliggjøre hvilke grenser som gjelder for ytringsfriheten, og vise vei videre til et eventuelt hjelpeapparat som finnes der ute. Vi vet at mange unge i dag, men også mange voksne, vil mene mindre i det offentlige rommet fordi de opplever at ytringsklimaet ikke er trygt. En slik portal kan kanskje være med på å øke kunnskapen om på den ene siden hva som må tåles, og på den andre siden hva som er akseptabelt i det offentlige rom, og den kan på mange måter samle og synliggjøre – og kanskje også forenkle tilgangen til – eksisterende tjenester og klagemuligheter som ligger der.

Har medieministeren gjort seg noen tanker rundt dette forslaget? Ikke minst nevnte hun selv forslaget om en skolesekk for ytringsfrihet. Disse to tingene kan jo eventuelt gå som hånd i hanske.

Svein Harberg hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [12:59:45]: Takk for spørsmålet og ikke minst takk for engasjementet for det konkrete tiltaket. Dette er et av 98 tiltak som er foreslått.

Vi jobber om dagen med å se på disse på tiltakene, som jeg også gikk igjennom i min redegjørelse, for å komme tilbake og se på hvordan vi konkret kan følge dem opp. Dette tiltaket er et av dem som vi nå har til vurdering, så det må jeg nesten få lov til å komme tilbake til når vi har tatt en beslutning om hvordan vi skal følge det opp.

Tage Pettersen (H) [13:00:15]: Det gleder vi oss til.

Under framleggelsen av redegjørelsen sa kulturministeren at hun har fått ansvar for å styrke befolkningens motstandskraft mot desinformasjon. En av kommisjonens anbefalinger for å bekjempe desinformasjon er nettopp bedre innsyn, mer åpenhet og økt offentlighet, som flere av oss har vært inne på i hovedinnleggene i dag. Det er noe jeg selv også var innom. Kommisjonen understreker at mens hemmelighold gir fotfeste for konspirasjonsanklager og mistro, skaper et åpnere samfunn med god tilgang på informasjon en god motstandskraft. Åpenhet og transparens er også tillitskappende og med på å øke den motstandskraften jeg føler vi alle har snakket om i innleggene våre i dag.

Har medieministeren noen konkrete planer om hva hun ønsker å gjøre for å følge opp disse konkrete anbefalingene i arbeidet fra ytringsfrihetskommisjonens rapport i arbeidet med å øke motstandskraften mot desinformasjon?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [13:01:10]: Jeg er veldig glad for at regjeringen har gitt meg ansvaret for å koordinere arbeidet med å styrke den sivile motstandskraften mot desinformasjon. Jeg kommer selvfølgelig til å jobbe videre med dette. Medietilsynets arbeid med kritisk medieforståelse er en viktig bidragsyter inn i det arbeidet. Jeg ønsker også å styrke samhandlingen på feltet og å få flere gode ideer på bordet. Jeg kommer derfor til å invitere til et innspillsmøte om digital motstandskraft i februar.

Stig Atle Abrahamsen (FrP) [13:01:57]: Jeg lurer på om statsråden bekymrer seg noe for situasjonen som vi ser i TV 2. Som også forrige replikant var inne på, må den private aktøren, som også har sitt hovedsete i Bergen, kutte 400 mill. kr. 150 mill. kr av dette er momsfrikaget, som er på regjeringens kappe. Da lurer jeg på om statsråden er bekymret for at statskanalen skal bli for dominerende i nyhetsdekningen, spesielt på tv.

Jeg lurer også på om statsråden er bekymret for at dette fører til at det blir en sterkere Oslo-dominans i nyhetsdekningen, hvis nå Bergens-baserte TV 2 må redusere, mens NRK fortsatt bare får økning – de får jo faktisk 400 mill. kr.

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [13:03:03]: Først tror jeg det kan være nyttig å minne representanten på at NRK er vår allmennkringkaster. De har et særskilt oppdrag som ikke bare handler om Oslo, men det handler faktisk om hele landet.

Så over til TV 2: Det er ikke bare en privat kanal. De har et kommersielt allmennkringkastingsoppdrag – nei, ikke kringkastingsoppdrag (munterhet i salen), det hadde vært interessant, men de har et kringkasteroppdrag. De har også søkt på det oppdraget vi utlyste, de har da respondert på det. Det kommer vi tilbake til, da hensikten med det oppdraget nettopp er å inngå en ny avtale med en allmennkringkaster, der TV 2 er eneste søker.

Så har jeg gitt uttrykk for at jeg forstår at det er en krevende situasjon. Tilbake i 2016 var TV 2 i en lignende situasjon – da ikke med et momsbakteppe. 300 mill. kr av de kuttene som TV 2 må foreta, handler ikke om moms, men det er en krevende situasjon i verdenssamfunnet, noe som også gjør utslag i TV 2.

Presidenten [13:04:20]: Det åpner seg nye muligheter for TV 2, skjønner vi.

Kathy Lie (SV) [13:04:25]: Fra de store til de små: En stor bekymring er de økonomiske utfordringene for lokalradioene. De har gjennomgått en stor omstilling gjennom utbyggingen av DAB, og de har gått fra et begrenset antall kanaler gjennom konsesjoner til størst mulig kanalmangfold i DAB. Dette fører til større konkurranse om en begrenset pott med penger. Lokalradioene har en viktig oppgave i å nå fram til alle de nordmenn som ikke abonnerer på en avis, og det er viktig å sikre redaktørstyrte nyheter også til alle som ikke er lesende.

Jeg lurer på om statsråden deler denne bekymringen, og jeg lurer også på hva hun vil gjøre for å sikre en levedyktig økonomi også for lokalradioene.

Statsråd Lubna Boby Jaffery [13:05:08]: Jeg er også klar over den krevende situasjonen flere lokalradioer opplever. Jeg er glad for at min statssekretær om ikke så altfor lenge skal ha et møte med lokalradioene for å lytte til dem i den situasjonen de står i.

Vi ser at mye av de utfordringene som lokalradioene nå opplever, handler om hvordan samfunnet endrer seg. Det handler ikke bare om DAB. DAB er én av årsakene til det, men det handler også om hvordan lyttemønsteret har endret seg, at vi hører på podkast, vi abonnerer på andre typer lyttetjenester, noe som gjør at lokalradioen kanskje ikke har like stor plass i folks hverdag. Jeg kan ikke forskuttere hva vi kommer tilbake til knyttet til lokalradioene, men jeg er opptatt av at vi skal ha en tett dialog med dem og prøve å svare ut noen av utfordringene de står i.

Grunde Almeland (V) [13:06:12]: En typisk ting en politiker liker å klage på, er at mediene kanskje skriver vel mange artikler om de siste romanseryktene om en deltaker fra Ex on the Beach. Men det interessante er at hvis en snakker med en journalist, ser man ofte at de gode sakene om politiske avgjørelser som berører folks liv, leses vel så godt som en sak om disse nevnte romanseryktene. Den store forskjellen er likevel tilgangen på informasjon, for der en Ex on the Beach-deltaker gjerne deler løst om hva som har skjedd både under og etter innspilling, strever en journalist fryktelig hardt med å motta informasjon fra en kommune eller en politiker, eller med å få innsyn i hva som faktisk skjedde i saken. Dette er en konkret trussel mot det viktige arbeidet som også statsråden nå i sitt innlegg peker på, nemlig at åpenhet er en forutsetning. Jeg lurer på: Hva vil hun konkret gjøre for å sørge for at man i større grad får innsyn i de viktige sakene og også får offentlighet rundt det?

Statsråd Lubna Boby Jaffery [13:07:21]: Nå er det slik at opposisjonen har pekt på forslagene som ble lagt

ut på høring i forbindelse med offentlighetsloven, som regjeringen senere valgte ikke å gå videre på. Jeg er glad for at regjeringen valgte ikke å gå videre med det, men det må også sies at det var et lovforslag som ikke ligger til denne statsrådens konstitusjonelle ansvar. Det var justisministerens ansvar. Derfor kan jeg ikke gå inn på akkurat de vurderingene som ble gjort der. Men jeg er helt tydelig på at jeg er opptatt av at mediene skal ha tilgang til informasjon, og også andre deler av statsapparatet skal ha tilgang til det. Derfor var jeg med på å endre loven, som gjorde at Sivilombudet igjen kunne få innsyn i statlige dokumenter, i regjeringens dokumenter. Så vidt jeg husker, stemte representanten Grunde Almeland parti imot det.

Jeg er for offentlighet, og jeg er også opptatt av at opposisjonen er opptatt av det, og dette kommer vi til å ivareta sammen. Jeg er helt sikker på det. Norge er et samfunn med stor tillit og høy transparens, og det skal vi ivareta sammen.

Presidenten [13:08:20]: Replikordskiftet er omme.

De talerne som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Grunde Almeland (V) [13:08:34]: Jeg føler det er nødvendig å si et par ord om de økonomiske vilkårene for mediene. Pressen er ikke utelukkende avhengig av lover som sikrer transparens for å kunne fungere som makthavnernes vaktbikkje. De trenger også forutsigbare økonomiske rammer for å kunne utføre samfunnsopdraget sitt. I regjeringens forslag til statsbudsjett kom det ingen reversering av kuttet i momsfrirket som regjeringen gjennomførte i fjor, som rammet nyhetsformidling i lyd og levende bilder. Regjeringen har riktignok foreslått en justering av fritaket, som også har vært diskutert her, for aviser som åpner for mer bruk av lyd og levende bilder, men uten at det grunnleggende problemet løses.

Momsfrirket har vært en stabil og medvirkende faktor i å skape et sterkt og mangfoldig Medie-Norge som er verdensledende innen digitalisering. Nå brer usikkerheten seg i de mange redaksjoner rundt omkring knyttet til når man kan risikere å falle utenfor momsfrirket. Den regjeringsskapte usikkerheten treffer Medie-Norge ganske så uheldig og på et tidspunkt hvor det står verre til enn under finanskrisen, og mange mediehus ser seg nødt til å kutte kostnader. Det svekker pressens innovasjons- og omstillingsmuligheter og evnen til å nå yngre brukere. Det er dette som gjør meg så bekymret for det grepet, og at man ikke evner å løse det.

I sin redegjørelse peker statsråden på mange av utfordringene Presse-Norge står overfor i dag, uten å følge opp med konkrete tiltak som adresserer dem. Venstre har i sitt alternative statsbudsjett foreslått å gjeninnføre

et plattformnøytralt momsfratak for pressen. Dette vil sikre bransjen mer forutsigbarhet, lette deres økonomiske bekymringer og gi redaktørene tilbake den redaksjonelle friheten med hensyn til å presentere nyhetsinnholdet de skaper i det formatet de selv ønsker – en frihet som strengt tatt burde være en selvfølge.

Jeg håper i det lengste at regjeringen vil snu i dette spørsmålet, for mediemangfoldet er, som statsråden sa i sin redegjørelse, et umistelig gode. Og i en tid hvor redaktørstyrte medier er mer nødvendige enn noensinne, virker det direkte umusikalsk å svekke et av de mest sentrale virkemidlene vi har for å kunne bevare en sterk, mangfoldig og uavhengig presse.

Jeg vil til slutt knytte to kommentarer til den debatten som har gått om de fireårige styringssignalene. Problemet er ikke at vi har innført fireårige styringssignaler; problemet er at styringssignalene som regjeringen kom med i fjor, på ingen måte tok høyde for den fireårsperioden vi sto overfor. Det kom ingen konkret analyse eller pakke med tiltak som kunne styrket mediene i denne fireårsperioden. Det har gjort at vi nå er i en situasjon der vi – som bl.a. representanten Kathy Lie helt riktig påpeker – trenger en ny diskusjon om hvilke vilkår mediene skal leve under.

Torstein Tvedt Solberg (A) [13:11:48]: Jeg ville bare kommentere noen av de tingene som har kommet opp i debatten til nå. Jeg starter med representanten Tage Pettersen, som snakker varmt om behovet for mer åpenhet. Jeg vil slutte meg til det som også er blitt sagt før, at forrige regjering heller ikke hadde et veldig bra «track record», for å si det sånn, for å bidra til mer åpenhet. Her bør en også se på seg selv før en begynner å peke finger.

Jeg er veldig glad for at statsråden framhever det arbeidet som er i gang, f.eks. med arkivloven, der en skal jobbe for å se på dette, og hvor viktig åpenhet er.

Jeg vil også presisere – siden det skrytes av at det nå er kommet en digitaliseringsminister – at vi har høynet gamet utover det Høyre i sin tid gjorde. Nå skal det også bli et eget departement. Det tror jeg vil sette mye mer kraft bak arbeidet og gjøre at en får til mer enn forrige statsråd på det området fikk til.

Så for å kommentere det representanten Almeland nå til slutt tar opp: Når en snakker om situasjonen i TV 2, synes jeg statsråden har svart godt på det. Men det som er litt alvorlig, er at en helt hopper bukk over historikken i denne saken. Endringen i momsregelverket som kom fra Finansdepartementet, kom fordi en så et omfattende misbruk av den ordningen som var. Det tror jeg enhver regjering som hadde oppdagdet det, hadde tatt tak i. Vår regjering gjorde det. Nå har en i dette budsjettet fått på plass det vi opplever og bransjen sier er en

ganske god løsning for tekstmediene, men en ser fortsatt at det er utfordringer når det gjelder levende bilder.

Jeg merker meg veldig det statsråden sier om at hun følger situasjonen nøye, og vi fra regjeringspartiene på Stortinget vil være veldig tydelige på at vi også følger situasjonen nøye. Men jeg vil mene at det er uheldig at en fra Stortinget gir inntrykk av at det er dette regelverket som er hovedgrunnen. Det er kun en liten del av de utfordringene TV 2 nå står i, og det er uheldig å skape et annet bilde. Men igjen: Jeg er glad for at regjeringen sier så tydelig at en følger dette, og jeg er sikker på at siste ord i saken om momsregelverket ikke er sagt.

Presidenten [13:14:02]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Det blir pause i forhandlingene fram til votering kl. 14.

Stortinget tok pause i forhandlingene kl. 13.15.

Stortinget gjenopptok forhandlingene kl. 14.

President: Svein Harberg

Votering

Presidenten [14:01:16]: Stortinget er da klar til å gå til votering. Vi voterer først over den resterende saken fra Stortingets møte tirsdag den 14. november.

Votering i sak nr. 11, debattert 14. november 2023

Innstilling frå utanriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag om anerkjennelse av Palestina som egen stat og norsk tilslutning til FNs apartheidkonvensjon (Innst. 26 S (2023–2024), jf. Dokument 8:237 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt fram ni forslag. Det er

- forslagene nr. 1–3, fra Ingrid Fiskaa på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt
- forslag nr. 4, fra Åsmund Aukrust på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet
- forslagene nr. 5 og 6, fra Lan Marie Nguyen Berg på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 7, fra Lan Marie Nguyen Berg på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 8 og 9, fra Ingrid Fiskaa på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne

Forslag nr. 8 er under debatten omgjort til et oversendelsesforslag, og ordlyden er endret til:

«Det henstilles til regjeringen om fortsatt å ta til orde for umiddelbar våpenhvile og humanitær tilgang til Gaza, og stemme i tråd med dette i FN.»

Presidenten vil foreslå at forslaget oversendes regjeringen uten realitetsvotering. – Det anses vedtatt.

Representanten Stine Westrum har bedt om ordet for å gi en stemmeforklaring.

Stine Westrum (R) [14:02:45]: Forslag nr. 1, om å anerkjenne Palestina nå, er Rødts primære standpunkt, og jeg håper fortsatt at flest mulig her vil stemme for det. Hvis det forslaget ikke får flertall, vil Rødts gruppe stemme subsidiært for forslag nr. 4.

Jeg vil understreke at stemmegivningen ikke skal tolkes som en støtte til at regjeringen kan utsette anerkjennelsen av Palestina, eller at Israel skal gis noen form for vetorett i forbindelse med en slik anerkjennelse. Rødt vil jobbe videre for en anerkjennelse av Palestina nå.

Presidenten: Voteringsanlegget har vært litt ustabil de siste dagene, så vi må bare være litt tålmodige.

Vi prøver en omstart av anlegget før vi eventuelt tar en manuell opptelling av stemmene. Beklager dette.

Vi får ikke systemet til å virke, så vi må foreta manuell opptelling. Det er veldig mange enstemmige voteringer i dag, så jeg tror det skal gå greit, men i denne saken er det litt forskjellige resultater. Vi må bare ta oss tid til det.

Det betyr at de som skal stemme imot og reise seg, må bli stående til alle er blitt talt. Dere må bli stående til vi sier at dere kan sette dere.

Da voterer vi over forslag nr. 9, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa fordømme Israels manglende skjerming av helsepersonell og pasientar og krevje garanti for at ambulansar som fraktar pasientar ikkje blir angripne.»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 80 mot 16 stemmer ikke vedtatt.

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 7, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen arbeide for at Den internasjonale krigsforbryterdomstolen så raskt

som mulig gis adgang til Israel og Gaza for å etterforske krigsforbrytelser på begge sider av konflikten.»

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 80 mot 20 stemmer ikke vedtatt.

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 5 og 6, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget anmoder regjeringen om å gjenomgå og skjerpe reglene for oljefondet og andre statlig eide bedrifter og fond for å sikre at man trekker ut investeringer i virksomheter som enten direkte eller indirekte medvirker til den ulovlige okkupasjonen av de palestinske områdene.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å slå fast at Israels behandling av og folkerettsbrudd mot palestinerne er apartheid og i strid med internasjonal rett i henhold til Roma-traktaten og rasismekonvensjonen.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 85 mot 14 stemmer ikke vedtatt.

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen forberede anerkjennelsen av Palestina som egen stat.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 81 mot 18 stemmer ikke vedtatt.

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 4, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen være forberedt på å anerkjenne Palestina som en egen stat på et tidspunkt der en anerkjennelse kan ha positiv innvirkning på en fredsprosess og uten forbehold om en endelig fredsavtale.»

Høyre har varslet støtte til forslaget.

Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble vedtatt med 83 mot 15 stemmer.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:237 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bjørnar Moxnes og Hege Bae Nyholt om anerkjennelse av Palestina som egen stat og norsk tilslutning til FNs apartheidkonvensjon – vert ikkje vedteke.

Presidenten: Det voterer alternativt mellom innstillingen og forslagene nr. 2 og 3, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme en sak for Stortinget om norsk tilslutning til FNs apartheidkonvensjon (Den internasjonale konvensjonen om undertrykkelse og straff av apartheidforbrytelsen).»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre et norsk forbud mot varer og tjenester fra selskaper og virksomheter på okkupert jord produsert i strid med folkeretten.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble innstillingen vedtatt med 84 mot 14 stemmer.

Presidenten: Takk for samarbeidet.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I statsbudsjettet for 2023 blir det gjort følgende endringer:

Da kan vi gå over til å votere over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1, debattert 16. november 2023

Innstilling frå Stortingets presidentskap om gjenoppnemning av Stortingets ombod for kontroll med forvaltninga (Innst. 36 S (2023–2024))

Presidenten: Presidenten gjør oppmerksom på at etter sivilombudsloven § 2 første ledd oppnevnes sivilombudet med minst to tredjedels flertall.

Presidentskapet hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Til Stortingets ombod for kontroll med forvaltninga for tidsrommet 1. februar 2024–1. februar 2028 vert oppnemnd: Hanne Harlem.

V o t e r i n g :

Presidentskapets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 2, debattert 16. november 2023

Debatt om utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker i 2023 (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 14. november 2023)

Presidenten: Presidenten vil foreslå at utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker i 2023, holdt i Stortingets møte 14. november 2023, vedlegges protokollen. – Det anses vedtatt.

Votering i sak nr. 3, debattert 16. november 2023

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om endringer i statsbudsjettet 2023 under Samferdselsdepartementet (tilskot til godstogselskap etter ekstremværet «Hans») (Prop. 141 S (2022–2023), Innst. 41 S (2023–2024))

Kap.	Post	Formål	Kroner
1352		Jernbanedirektoratet:	
	77 (NY)	Tilskot til godstogselskap etter ekstremværet «Hans», kan overførast, blir løvyd med.....	120 000 000

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 4, debattert 16. november 2023

Debatt om kultur- og likestillingsministeren redegjørelse om mediepolitikk og ytringsfrihet

(Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 14. november 2023)

Presidenten: Presidenten vil foreslå at kultur- og likestillingsministerens redegjørelse om mediepolitikk, holdt i Stortingets møte 14. november 2023, vedlegges protokollen. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 5 [14:24:10]

Referat

1. (86) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sofie Marhaug, Marie Sneve Martinussen og

Geir Jørgensen om en rettferdig og planmessig omstilling til lavutslippssamfunnet (Dokument 8:37 S (2023–2024))

Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen.

2. (87) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marian Hussein, Mona Fagerås, Torgeir Knag Fylkesnes, Kirsti Bergstø og Kari Elisabeth Kaski om at ny sykehusstruktur i Helse Nord vedtas av Stortinget (Dokument 8:38 S (2023–2024))

Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen.

3. (88) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kathy Lie, Lars Haltbrekken, Kari Elisabeth Kaski, Grete Wold og Birgit Oline Kjerstad om ein tiltakspakke for einslege mindreårige asylsøklarar (Dokument 8:39 S (2023–2024))

Enst.: Sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? Så synes ikke. – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 14.25.

